

INNOWACYJNE METODY KSZTAŁCENIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH

– PROGRAM NAUCZANIA –
– „PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI” –
– JĘZYK OBCY W NAUCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (ANGIELSKI/NIEMIECKI) –

Podstawy przedsiębiorczości

Spis treści

Strona |
1

I WSTĘP	2
II SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	6
III TREŚCI EDUKACYJNE	8
IV SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA.....	20
V OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ	27
VI PROPOZYCJA KRYTERIÓW OCENIANIA I METOD SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ	35
VII INDYWIDUALIZACJA W EDUKACJI.....	39
VIII ZAKOŃCZENIE	41
IX BIBLIOGRAFIA	41
I KONCEPCJA PEDAGOGICZNA PROGRAMU J. ANGIELSKI W PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	42
II CELE KSZTAŁCENIA: WYMAGANIA OGÓLNE	42
III TREŚCI NAUCZANIA UJĘTE W POSTACI WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH.....	45
IV SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW.....	52
V OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ	56
VI PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY I SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ.....	61
VII BIBLIOGRAFIA	62
I J. NIEMIECKI W PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - CELE KSZTAŁCENIA	63
II CZAS I WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU	64
III SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW	65
IV METODY I FORMY NA LEKCJACH	69
V TREŚCI MERYTORYCZNE ZGODNE Z PP.....	72
VI OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ	75
VII PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY I SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ.....	76

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

I WSTĘP

Program został napisany w ramach projektu *Innowacyjne metody kształcenia przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych*, dofinansowanego ze źródeł Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.3. Poprawa Jakości Kształcenia. Celem głównym Projektu jest zwiększenie efektywności nauczania przedsiębiorczości w pięciu szkołach ponadgimnazjalnych subregionu pilskiego poprzez wdrożenie interdyscyplinarnego programu nauczania do sierpnia 2014 roku. W ramach projektu opracowano innowacyjne programy nauczania, które włączone zostaną do przedmiotów „podstawy przedsiębiorczości” (min. 60 h) i „język obcy – angielski lub niemiecki” (min. 30h). Opracowany program ma na celu budowanie postaw przedsiębiorczych i zachęcanie uczniów do prowadzenia własnej firmy z wykorzystaniem predyspozycji poszczególnych uczniów, wynikających z typu inteligencji. Z założenia stworzony program ma być również środkiem do rozwijania kreatywności i samodzielnego myślenia.

Strona |
2

W ramach tworzonego programu nauczania powstały następujące materiały/narzędzia dydaktyczne:

1. arkusz do diagnozy poszczególnych rodzajów inteligencji u uczniów/uczennic wraz z opracowanym skryptem dla nauczyciela;
2. konspekty do zajęć z przedsiębiorczości oraz do zajęć z biznesowego języka obcego wraz z opracowanym skryptem dla nauczyciela;
3. gra internetowa zachęcająca do prowadzenia własnej działalności gospodarczej wraz z opracowanym skryptem dla nauczyciela;
4. dydaktyczne materiały multimedialne - trzy filmy, siedem prezentacji multimedialnych zawierających interaktywne formy pracy;
5. skrypt dla ucznia;
6. skrypt dla nauczyciela dotyczący ewaluacji.

Ideą opracowywanego innowacyjnego Programu nauczania jest, oprócz przekazania wiedzy i pobudzania postaw przedsiębiorczych, wykorzystanie nauki ww. przedmiotów (przedsiębiorczości, j. obcych) jako środka do rozwijania kreatywności i umiejętności samodzielnego myślenia a także umiejętności pracy w zespole.

Istotną cechą opracowanego programu jest także jego interdyscyplinarność – zakłada on kształcenie umiejętności posługiwania się biznesowym językiem obcym przy prowadzeniu firmy, składaniu ofert, przy negocjacjach.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Korelacja międzyprzedmiotowa ma uświadomić uczniowi konieczność wszechstronnego zastosowania zdobytej wiedzy oraz ułatwić jej zrozumienie i przyswojenie.

Program spełnia warunki określone w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. z 2009r. Nr 89, poz. 730).*

Zawiera:

- szczegółowe cele kształcenia i sposoby ich osiągnięcia;
- treści zgodne z podstawą programową;
- opis założonych osiągnięć, propozycje kryteriów oceny i sprawdzenia osiągnięć;
- treści dotyczące kształcenia postaw etycznych, rzetelnej pracy i przedsiębiorczości, rozwoju zainteresowań związanych z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- opis umiejętności prowadzących do pobudzania postaw przedsiębiorczych i umożliwiających prowadzenie własnej firmy z wykorzystaniem predyspozycji poszczególnych uczniów, wynikających z typu inteligencji **zgodnie z teorią inteligencji wielorakich Gardnera.**
- realizację zajęć z wykorzystaniem TIK.

Program nauczania poddany został konsultacjom w kręgu nauczycieli i dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych oraz NGO działających na rzecz edukacji. Uzupełniono go o uwagi i sugestie powstałe w konsekwencji przeprowadzonych konsultacji.

Moduł uzupełniający dotyczy uczniów szczególnie zdolnych. Zawarte w nim zostały formy, treści i umiejętności wykraczające poza podstawę programową. Moduł dotyczy także kształcenie liderów przedsiębiorczości. Szczegółowy opis modułu uzupełniającego zamieszczony jest w rozdziale *Indywidualizacja w edukacji – moduł dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych – uczniowie zdolni.*

Program zawiera podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół ponadgimnazjalnych, dla przedmiotu podstawy przedsiębiorczości IV etapu edukacyjnego. Przeznaczony jest dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych: liceów ogólnokształcących, techników, zasadniczych szkół zawodowych. Treści i umiejętności w nim zawarte wynikające z podstawy programowej zostały wyróżnione tłustym drukiem, tak, aby nauczyciel łatwo mógł zlokalizować je podczas realizacji programu. Jest to szczególnie ważne z uwagi na fakt, iż godzin z zajęć z przedmiotu podstawy przedsiębiorczości jest stosunkowo mało, odnosząc je do treści

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

i umiejętności, co do których realizacji nauczyciel jest zobligowany. Treści i umiejętności wykraczające poza podstawę zostały wpisane niewyróżnioną czcionką, natomiast te, które przeznaczone są dla uczniów zdolnych podkreślono. Nauczyciel, uczący zgodnie z programem, indywidualizuje swoją pracę, dostosowując ją do uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Moduł dla uczniów szczególnie uzdolnionych zakłada oprócz kształcenia umiejętności z zakresu przedsiębiorczości również naukę kreatywnego myślenia a także pracy zespołowej.

Kształcenie przedsiębiorczości odbywa się zgodnie z obowiązującą siatką godzin podczas 60 godzin przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Integralną częścią przygotowanego pakietu jest także program do kształcenia języka biznesowego - angielskiego i niemieckiego, zakładający po 30 godzin zajęć z zakresu języka obcego, realizowanych przez nauczycieli anglistów i germanistów, współpracujących z nauczycielem podstaw przedsiębiorczości. Programy językowe zawierają także treści i umiejętności przeznaczone dla uczniów szczególnie uzdolnionych.

Przygotowane programy zawierają wspomniane już treści, dotyczące wykorzystania założeń teorii inteligencji wielorakich Gardnera. Nauczyciel, projektując zadania, wybierając z bogatej oferty zaproponowanego pakietu, może korzystać z wyników testów diagnostycznych, przeprowadzonych na początku roku szkolnego. Dzięki diagnozie grupy uczniów nauczyciel lepiej dostosuje swoje wymagania do potrzeb ucznia. Umożliwi to także takie prowadzenie procesu dydaktycznego, aby ułatwić uczniowi poznanie swoich mocnych stron, wzmacnianie ich oraz wspieranie tych umiejętności, które wykształcone są w stopniu niezadowalającym.

Pilotażowo Program musi być prowadzony minimum w dwóch liceach ogólnokształcących, dwóch technikach i jednej szkole zawodowej. Wszystkie szkoły znajdują się na terenie tzw. subregionu pilskiego. W każdej ze szkół uczestniczących w projekcie dwie klasy realizują także program z języka angielskiego i niemieckiego. Po pilotażu program będzie dostępny nieodpłatnie na stronie projektu.

Aby zapewnić wysoki poziom realizowanego programu i obudowy metodycznej, wszystkie materiały będą podlegały ewaluacji w trakcie jego realizacji. Powstaną m.in. kwartalne raporty, które będą zawierały informację zwrotną, dotyczącą następujących zagadnień:

- czy program osiąga założone cele edukacyjne?
- czy program jest przydatny, adekwatny do realizowanych zagadnień zawartych w podstawie programowej?
- czy spełnia oczekiwania uczniów?
- czy spełnia oczekiwania nauczyciela?
- czy umożliwia rozwój ucznia?

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KONCEPCJA PROGRAMU:

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

II SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół zakłada, że celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

- 1) czytanie — umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne — umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- 3) myślenie naukowe — umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- 8) umiejętność pracy zespołowej.

Z kolei **cele kształcenia – wymagania ogólne dla przedmiotu podstawy przedsiębiorczości** zostały sformułowane w następujący sposób:

I. Komunikacja i podejmowanie decyzji.

Uczeń:

wykorzystuje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej;
podejmuje decyzje i ocenia ich skutki, zarówno pozytywne, jak i negatywne.

II. Gospodarka i przedsiębiorstwo.

Uczeń:

wyjaśnia zasady funkcjonowania przedsiębiorstwa i sporządza prosty biznesplan;
charakteryzuje mechanizmy funkcjonowania gospodarki i instytucji rynkowych oraz rolę państwa w gospodarce;
analizuje aktualne zmiany i tendencje w gospodarce świata i Polski;
rozdziela i porównuje formy inwestowania i wynikające z nich ryzyko.

III. Planowanie i kariera zawodowa.

Uczeń:

opisuje mocne strony swojej osobowości;
analizuje dostępność rynku pracy w odniesieniu do własnych kompetencji i planów zawodowych.

IV. Zasady etyczne.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Uczeń wyjaśnia zasady etyczne w biznesie i w relacjach pracownik-pracodawca, potrafi ocenić zachowania pod względem etycznym.

Cele kształcenia – wymagania ogólne zostały sformułowane w podstawie programowej w sposób umożliwiający różnicowanie stopnia trudności realizowanych treści i kształconych umiejętności, co znajduje odzwierciedlenie w rozdziale III *Treści edukacyjne* i V *Opis założonych osiągnięć ucznia*. Autorzy Programu zakładają, iż cele ogólne powinny być osiągnięte przez każdego ucznia, natomiast dzięki indywidualizacji pracy, nauczyciel dostosowuje zasób treści i kształconych umiejętności do możliwości poszczególnych uczniów.

Strona |
8

III TREŚCI EDUKACYJNE

Program zawiera wszystkie treści, które są ujęte w podstawie programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Aby łatwo można je zidentyfikować, oznaczone zostały w tekście tłustym drukiem. Dominują one w opracowanym programie z uwagi na obszerność podstawy programowej. Zostały one jednak rozszerzone i uszczegółowione z uwagi na fakt, iż znajdują się z pewnością w grupie uczniowie bardziej zainteresowani omawianą problematyką. Treści wykraczające poza podstawę programową nie zostały wyróżnione. W rozdziale tym uwzględniono także treści przeznaczone dla ucznia szczególnie uzdolnionego. Zostały one podkreślone. Oczywiście, podział na treści spoza podstawy programowej i przeznaczone dla ucznia zdolnego ma charakter orientacyjny, gdyż należy podkreślić, że program kierowany jest dla uczniów wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych, którzy z pewnością mają zróżnicowany poziom wiedzy i umiejętności z zakresie analizowanych problemów.

Dla czytelności materiału zachowane zostały **główne tytuły z podstawy programowej** (aby nauczyciel mógł łatwo zweryfikować, czy program zawiera treści z podstawy programowej podstaw przedsiębiorczości), w ich obrębie natomiast materiał został pogrupowany w odpowiednie **kręgi tematyczne**. Do każdego rozdziału dołączono **wykres**, który ma wskazywać na koncepcję układu treści. Reasumując, każdy z szczęściu głównych rozdziałów z podstawy programowej poprzedzony jest wykresem, ilustrującym kręgi tematyczne, w jakich zawarte zostały treści programu.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

LP.	TYTUŁY ROZDZIAŁÓW – TREŚCI Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ	KRĘGI TEMATYCZNE I TREŚCI W NICH ZAWARTE
		
I		<p>1. Postawy przedsiębiorcze:</p> <p>cechy osoby przedsiębiorczej, samoocena; asertywność, uległość, agresja a postawa przedsiębiorcza; inicjatywność i odpowiedzialność w przedsiębiorczości;</p>

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek przedsiębiorczy

2. Komunikacja interpersonalna:

komunikacja werbalna i niewerbalna,

zasady pracy w zespole,

rola lidera, kompetencje i predyspozycje członków zespołu,
techniki NLP;

3. Rozwój własny:

kariera zawodowa, decyzje i skutki działań,

motywy aktywności, rodzaje potrzeb, etyka pracy,

plan rozwoju zawodowego, kodeks etyczny;

4. Prawa konsumenta:

**prawa konsumenta, instytucje ich strzeżące, zasady
składania reklamacji,**

reklamacja kilkakrotnie odrzucona – zasady postępowania,
podstawowe akty prawne regulujące prawa konsumenta;

5. Odbiorca i twórca reklamy:

**informacja a perswazja w reklamie, perswazja pozytywna i
negatywna,**

perswazja a manipulacja,

reklama podprogowa

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

II

Rynek – cechy
i funkcje

1. Czynniki wytwórcze:

cele gospodarowania, praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia, informacja – znaczenie w gospodarce, substytucyjność czynników, zastosowanie zasady substytucyjności czynników w grze internetowej;

2. Rodzaje rynków:

cechy, funkcje rynków, okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej, charakterystyka rynków państw europejskich,

3. Gospodarka Polski po 89r.:

transformacja gospodarki Polski po 1989r., skutki transformacji,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

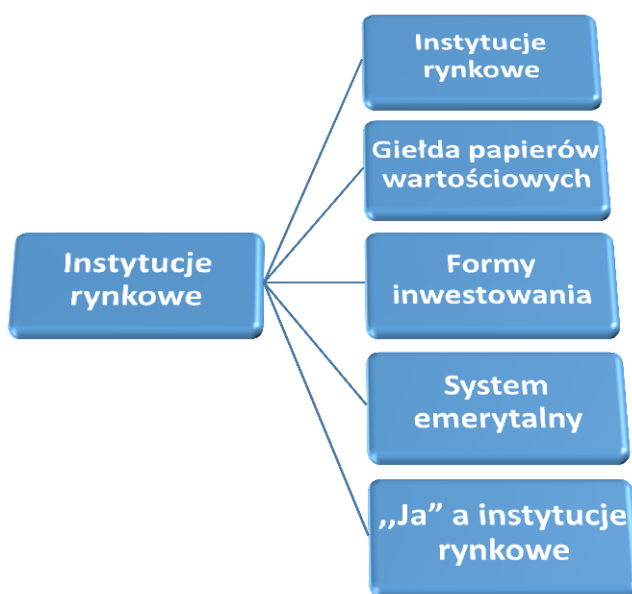
mocne i słabe strony transformacji;

4. Popyt- podaż-równowaga rynkowa:

czynniki wpływające na popyt i podaż, wyznaczenie punktu równowagi rynkowej na prostych przykładach,

wykresy popytu i podaży, wykres punktu równowagi rynkowej,

czynniki popytu i podaży, konkretne przykłady, wykres zmiany równowagi rynkowej;

III

1. Instytucje rynkowe:

formy i funkcje pieniądza, rola: banku centralnego, banków komercyjnych, giełdy papierów wartościowych, funduszy

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Institucje rynkowe

inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych, funduszy emerytalnych

najbardziej popularne na rynku instytucje rynkowe,
funkcjonowanie parabanków

2. Giełda papierów wartościowych:

mechanizm funkcjonowania Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, papiery wartościowe, wskaźniki giełdowe a inwestowanie na giełdzie, wykresy giełdowe,
rejestracja na GPW - program w wersji demo, wymiana emitentów i nabywców poszczególnych papierów wartościowych

3. Formy inwestowania:

Różnicowanie stopnia ryzyka – rodzaj inwestycji, okres inwestowania, przewidywany zysk lub strata z inwestycji
badanie rynku pod kątem inwestowania i określonym kapitale,
inwestowanie w grunty;

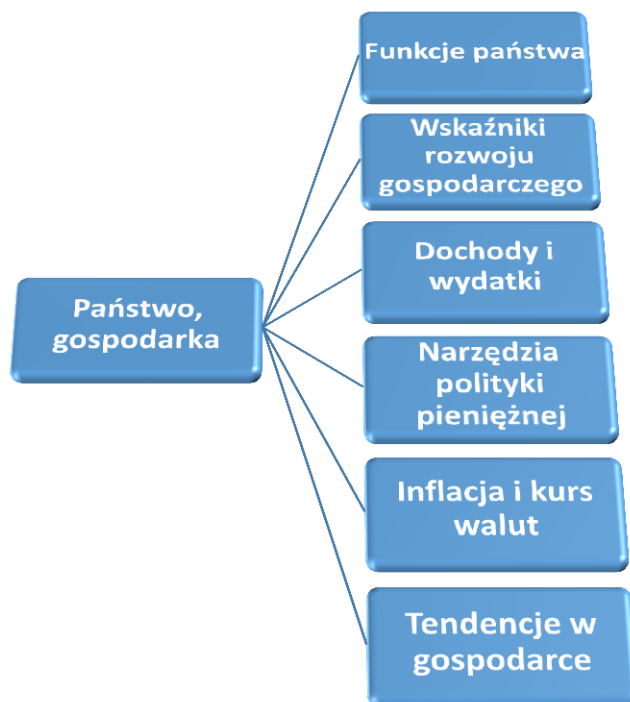
4. System emerytalny:

systemy emerytalne w Polsce,
systemy emerytalne w Europie,
obliczanie przyszłych emerytur;

5. „Ja” a instytucje rynkowe:

oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych, funduszy emerytalnych, procent od kredytu i lokaty bankowej, spłata kredytu a dochód, analiza różnych ofert bankowych, wybór najkorzystniejszej przy określonych założeniach, ukryte koszty kredytu,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

IV

Państwo, gospodarka

1. Funkcje państwa:

charakterystyka ekonomicznych funkcji państwa,

2. Wskaźniki rozwoju gospodarczego:

mierniki wzrostu gospodarczego, przyczyny oddziaływania państw na gospodarkę, narzędzia oddziaływania,

3. Dochody i wydatki:

Źródła dochodów, rodzaje wydatków państwa, deficyt budżetowy, dług publiczny, ich wpływ na gospodarkę, wskaźniki określające aktualny deficyt budżetowy i dług publiczny Polski, przyczyny aktualnego deficytu budżetowego i długu publicznego, czynniki wpływające na ich obniżenie lub podwyższenie;

4. Narzędzia polityki pieniężnej:

5. Inflacja i kurs walut:

Rodzaje inflacji, przyczyny powstawania inflacji, stopy inflacji, kurs walut a gospodarka i handel zagraniczny, recesja, dobra koniunktura,

6. Tendencje w gospodarce:

aktualne zmiany w gospodarce Polski i świata, centra finansowe i gospodarcze na świecie, globalizacja a poziom

Strona |
15

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

życia, model konsumpcji,
diagnoza stanu gospodarki Polski z wykorzystaniem trafnie
dobranych wskaźników,

Strona |
16

V

Przedsiębiorstwo

1. Zakładanie firmy:

formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa, formy
i procedury w zakładaniu firmy,
współpraca z instytucjami,
schemat zarządzania spółkami;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2. **Biznesplan:**

analiza otoczenia przedsiębiorstwa, cele przedsiębiorstwa i sposoby ich realizacji, formy i procedury zakładania firmy, projekt przedsiębiorstwa – biznesplan,

badanie rynku, wpływ otoczenia na przedsiębiorstwo i przedsiębiorstwa na otoczenie, przyczyny sukcesu i porażki w prowadzeniu firmy,

metody analizy otoczenia, sposoby realizacji celów, analiza finansowa biznesplanu, czynniki zapobiegające niepowodzeniom w prowadzeniu firmy;

3. **Budowanie zespołu:**

zasady pracy zespołowej, role w zespole, cechy lidera, wykonawcy, konflikt w zespole, jego przyczyny, sposoby rozwiązania konfliktu – negocjacje,

rodzaje konfliktów, predyspozycje i rola mediatora, jego usytuowanie prawne,

techniki negocjacji i mediacji w rozwiązywaniu konfliktów branżowych;

4. **Etapy projektu:**

etapy realizacji projektu, działania w projekcie,

kryteria podziału ról w projekcie, zagrożenia i najczęściej popełniane błędy w realizacji projektu,

rola i predyspozycje koordynatora oraz konsekwencje jego działań;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

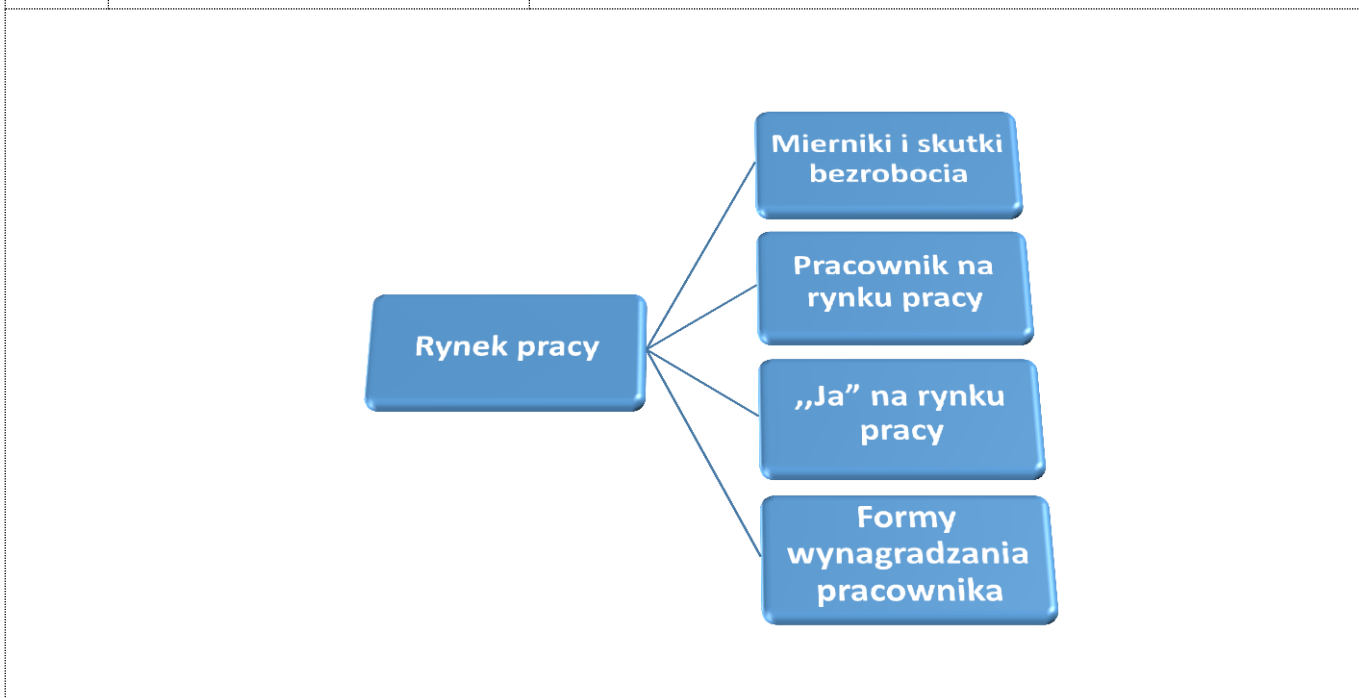
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<p>5. Etyka w biznesie: zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym, konsekwencje działań etycznych i nieetycznych spostrzeganych we własnym otoczeniu, <u>kodeks postępowania administracyjnego, zasady Global Compact;</u></p>
--	--	--

VI	<p>Rynek pracy</p>	<p>1. Mierniki i skutki bezrobocia: sposoby walki z bezrobociem, analiza raportów urzędów pracy, <u>interpretacja wskaźników zawartych w raportach powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy, analiza rynku pracy własnego powiatu, województwa;</u></p>
----	--------------------	---

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2. Pracownik na rynku pracy:

motywy aktywności zawodowej, sposoby zatrudnienia pracownika – Kodeks Pracy, obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy, dokumenty aplikacyjne pod konkretną ofertę pracy

hierarchia potrzeb wg. A. Masłowa,
schemat potrzeb wg. S.R. Coveya, redagowanie pism zatrudnienia, zwalniania pracownika, przydziału obowiązków

3. „Ja” na rynku pracy:

analiza własnych możliwości na różnych rynkach pracy, oferty pracy, rozmowa kwalifikacyjna

cv w języku obcym, źródła ofert pracy, list motywacyjny w języku obcym,

portale internetowe gromadzące dane na temat predyspozycji i umiejętności pracowników poszukujących pracy i pracodawców poszukujących pracowników z odpowiednimi kompetencjami, sześć zasad Cialdiniego;

4. Formy wynagradzania pracownika:

wynagrodzenie netto i brutto, deklaracja podatkowa PIT, zachowania etyczne i nieetyczne pracownika i pracodawcy, mobbing w pracy, sposoby przeciwdziałania,

rodzaje PIT-ów, usługi, przedmioty podlegające odliczeniu w deklaracji podatkowej PIT,

kosztorys wynagrodzenia za pracę – umowa o dzieło, umowa zlecenie

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

WYMIAR GODZIN:

NR DZIAŁU	NAZWA DZIAŁU	ORIENTACYJNA LICZBA GODZIN W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO
1.	Człowiek przedsiębiorczy	10
2.	Rynek – cechy i funkcje	10
3.	Instytucje rynkowe	10
4.	Państwo, gospodarka	10
5.	Przedsiębiorstwo	10
6.	Rynek pracy	10
	Całkowity minimalny wymiar godzin z przedmiotu <i>podstawy przedsiębiorczości</i>	60

Proponowany przydział godzin dla poszczególnych rozdziałów ma charakter tylko orientacyjny i może być modyfikowany w zależności od potrzeb i zainteresowań uczniów. Nie ma jednak możliwości wyeliminowania któregoś z modułów, gdyż każdy z nich wynika z podstawy programowej. Nauczyciel ma możliwość zwiększyć liczbę godzin realizacji jednego z rozdziałów kosztem jednak innego.

IV SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Metodyka pracy nauczyciela to klucz do sukcesu. Umiejętny i trafny dobór metod daje większe szanse na to, że założone osiągnięcia uczniów będą zrealizowane. Dobierając odpowiednią metodę do realizowanych treści, należy mieć na uwadze klasyczny stożek Daile'a, tzw. piramidę zapamiętywania:

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

wykład.....	5%
czytanie.....	10%
metody audiowizualne.....	20%
demonstracje.....	30%
gry dyskusyjne.....	50%
praktyka i działanie.....	70%
natychmiastowe wykorzystanie wiedzy - uczenie innych.....	90%

Wynika z niej, że najbardziej preferowanymi metodami i formami pracy są te, w których uczeń działa i wykorzystuje w praktyce kształcone umiejętności.

Bardzo często podkreśla się w metodyce nauczania konieczność wykorzystywania metod aktywizujących. Właściwie każda z metod może być aktywizująca, jeśli uaktywnia ucznia, koncentruje jego uwagę na działaniu.

Oto wykaz niektórych z nich, możliwych do wykorzystania w każdej szkole bez względu na bazę, jaką placówka dysponuje (metody wypisane zostały w kolejności alfabetycznej) :

- 1. Analiza SWOT**- metoda polegająca na ocenie zjawiska lub wcześniej podanego rozwiązania problemu poprzez wskazanie wszystkich jego najistotniejszych cech — mocnych i słabych stron przedmiotu, analizy szans i zagrożeń, na które jest on narażony. Zwykle SWOT rozrysowuje się na kartce papieru podzielonej na cztery pola, odpowiadające poszczególnym charakterystykom. Dwa górne opisują wewnętrzne atrybuty zjawiska lub rozwiązania (zalety i słabości), dwa dolne (szanse i zagrożenia) — jego kontekst zewnętrzny.
- 2. Burza mózgów** - metoda twórczego rozwiązywania problemów. Rozwija sprawność umysłową, kreatywność, przełamuje opory przed przedstawieniem własnych pomysłów, pobudza wyobraźnię. Mocne strony tej metody to możliwość zgromadzenia w krótkim czasie dużej liczby pomysłów oraz aktywizacja dużej liczby uczniów. Polega na podawaniu w krótkim czasie wielu różnych skojarzeń,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

rozwiązań które niesie wyobraźnia. Główne zasady, którymi należy kierować się przy wykorzystaniu tej metody aktywizującej, to:

- każdy pomysł jest dobry, nawet ten najbardziej szalony,
  - ważniejsza jest liczba pomysłów niż ich jakość,
  - inspirujemy swoimi pomysłami innych,
  - każdy pomysł zapisujemy w formie podanej przez autora,
  - nie komentujemy pomysłów,
  - nie krytykujemy pomysłów,
  - nie wtrącamy własnych propozycji do pomysłów innych,
  - zabieramy głos na znak nauczyciela,
  - wszyscy na równych prawach bierzemy udział w zgłaszaniu pomysłów,
  - zgłaszamy pomysły w określonym przedziale czasowym.
- 3. Debata klasowa** - metoda skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia, przygotowania do publicznych wystąpień oraz efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji. Jest dobrą metodą prowadzenia rozmów na trudne tematy. W jej wyniku często dochodzi do podjęcia decyzji.
- 4. Dyskusja** - przydaje się do ćwiczenia pewności siebie podczas uczestnictwa w dyskusji na każdy temat. Uczy argumentowania, przekonywania, „kłótni” w kulturalny sposób oraz słuchania innych. Gdy uczeń opanuje sztukę argumentowania, będzie mógł wziąć udział w najbardziej gorącym sporze.
- 5. Gorące krzesło** – zabawa, której celem jest budowanie poczucia własnej wartości, wyzwianie pozytywnych uczuć. Wszyscy uczniowie siedzą w kole. Pośrodku stoi "gorące krzesło". Zajmuje je uczeń, który w danym momencie potrzebuje najwięcej wsparcia i oznak sympatii. Przesuwa on swoje "gorące krzesło", stawiając je kolejno przed wszystkimi uczestnikami, którzy mówią mu o czymś, co w nim lubią, cenią, np. jego doskonałe pomysły, troskę o rodzeństwo, modną fryzurę itp. Każdy uczeń powinien mieć możliwość zajęcia miejsca na "gorącym krześle".
- 6. Gra dydaktyczna** - zabawa prowadzona według ściśle określonych zasad postępowania, zwanych najczęściej regułami. Jest to celowo organizowana sytuacja, oparta na opisie faktów i procesów, w których osoby uczące się konkurują ze sobą w ramach określonych reguł gry.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

7. Mapa skojarzeń - metoda służy wizualnemu opracowaniu pojęcia, problemu, zjawiska, sytuacji, zdarzenia z wykorzystaniem rysunków, symboli, zwrotów, haseł. Za jej pomocą można definiować pojęcia, rozwiązywać problemy, planować działania. Wspomaga ona uczenie się. Uczy poszukiwania związków między faktami, pojęciami, włączania nowych wiadomości do posiadanej wiedzy.

8. Pogadanka - to dialog nierównoprawnych stron: nauczyciela, który stawia różnie zbudowane pytania, i ucznia, który odpowiada; nauczyciel wie, do czego zmierza każde pytanie. Metoda ta wymaga przygotowania odpowiednich działań dydaktycznych, czyli określenia:

- celu pogadanki,
- analizy merytoryczno-logicznej wiedzy,
- rozłożenia wydobytych elementów między poszczególne pytania,
- zaprojektowania zadań.

Praca z uczniami polega wówczas na:

- połączeniu tematu lekcji z doświadczeniami uczniów,
- dopasowaniu pytań do odpowiedzi,
- zebraniu i wykorzystaniu wiadomości zgromadzonych podczas pogadanki.

9. Praca w grupach:

- uczy kooperacji, respektowania przyjętych zasad i dyscypliny;
- umożliwia doświadczenie współzależności i współodpowiedzialności;
- pozwala na doskonalenie kompetencji komunikacyjnych (zabierania głosu, wypowiedzania własnych myśli, respektowania zdania innych, rozwiązywania problemów, słuchania innych);
- ułatwia aktywizację wszystkich uczniów (co jest szczególnie ważne dla uczniów o zaniżonym poczuciu wartości lub pracujących wolniej);
- działa wzajemnie inspirująco, (podczas dzielenia się swoimi pomysłami).

10. Prezentacja wideo (ale kino) - w zależności od założonego celu i kompetencji, które planuje się rozwijać na lekcji, można wykorzystać filmy dokumentalne, reklamy telewizyjne, rysunkowe, animowane, ale też fragmenty filmów fabularnych. Ważnym kryterium wyboru jest czas prezentacji (nie powinien on przekraczać 20-30 minut) oraz tematyka zgodna z zainteresowaniami uczniów. Najlepsze są filmy, które w jednakowym stopniu są źródłem informacji i rozrywki. Nie powinny zawierać długich monologów. Nie powinny także służyć tylko prezentacji, wręcz przeciwnie – ich zadanie polega na zachęcaniu do dyskusji i

wywoływaniu emocje. Zaletami prezentacji wideo może być zainteresowanie uczniów tematem mało atrakcyjnym. Taki sposób prezentacji treści podnosi zdolność koncentracji, ponieważ uruchamia różne kanały odbioru i w ten sposób przemawia do „słuchowców” i „wzrokowców”, a jeżeli po obejrzeniu filmu uczniowie zostaną zachęcani do działania, również „czuciowcy” będą usatysfakcjonowani. Korzysta się również z formy przekazu informacji, które są bliskie współczesnemu uczniowi. Uczy się go aktywnego korzystania z telewizji a przy tym zachęca do oglądania filmów popularnonaukowych. Pomocne na pewno okażą się pytania, które zada się uczniowi po obejrzeniu fragmentu filmu. Są nimi:

- jakie uczucia towarzyszyły Ci w trakcie oglądania fragmentu filmu?
- Co Ci się podobało najbardziej?
- Co Cię zdenerwowało?
- Jaka scena utkwiła Ci w pamięci najbardziej?
- Jak nazwałbyś problem, który jest ukazany w filmie?
- Czy zgadzasz się z propozycją rozwiązania ukazaną w filmie?
- Jakie zakończenie mógłby mieć ten film?

11. Projekt - metoda ta może być zastosowana zarówno w pracy dydaktycznej jak i wychowawczej. Istota polega na tym, iż uczniowie samodzielnie realizują „duże zadanie”. Nauczyciel określa jedynie ramy projektu. Może on być realizowany indywidualnie lub zespołowo. Metoda ta służy integracji zespołu klasowego. Uczy stosowania zdobytej wiedzy w praktyce, planowania i organizacji pracy, poszukiwania i selekcjonowania informacji, posługiwania się nowymi źródłami informacji. W tym przypadku nauczyciel może wcielić się w rolę przewodnika.

12. Pytanie do eksperta - pozwala uczniom rozwijać umiejętności gromadzenia informacji z tekstów źródłowych, analizowania i przetwarzania tych informacji, wyciągania wniosków, formułowania pytań. Dzięki tej metodzie uczestnicy mogą przygotować się tematycznie do zajęć, co pozwoli im kształcić umiejętność eksponowania siebie i swojej wiedzy na forum.

13. Wycieczka edukacyjna - służy poznaniu środowiska, poszukiwaniu związków przedmiotów i zjawisk z otaczającym środowiskiem naturalnym. Rozbudza również zainteresowania uczniów.

14. Wykład - przekazanie uczniom informacji pozwalających im na uczestnictwo w lekcji prowadzonej innymi metodami. Przydaje się on również, gdy trzeba podać informacje, ułatwiające zrozumienie nowych

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

zagadnień, przekazać wiedzę, teorię, instrukcje, dokonać podsumowania zrealizowanego tematu. Wykład może być aktywizujący pod warunkiem, że przeprowadzony jest w ciekawy sposób.

15. Wywiad - metoda ewaluacji, która pozwala dokonać wspólnie z uczniami oceny procesu uczenia się (np. w pierwszym semestrze). Może być także stosowana jako wprowadzenie do tematu, zbadanie, co uczniowie wiedzą na dany temat.

Merytoryczne opracowanie arkusza oceny predyspozycji i preferencji uczniów.

Arkusz ocen predyspozycji i preferencji uczniów ma służyć diagnozowaniu poszczególnych rodzajów inteligencji u uczniów/uczennic z określeniem typu dominującego. Określenie typu dominującego ma na celu dopasowanie przygotowywanych materiałów i działań dydaktycznych do różnych typów inteligencji, tak aby uczniowie skorzystali z przygotowywanych materiałów w sposób jak najbardziej efektywny.

Opracowany arkusz służy identyfikacji uczniów w zakresie profilu i poziomu inteligencji wielorakich, szczególnie wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ma także umożliwić nauczycielom jakościowo lepszą ocenę uczniów, ich możliwości i kompetencji, co przełoży się na lepsze dostosowanie metod kształcenia do potrzeb grupy. Kierowani zróżnicowanymi profilami intelektualnymi uczniów w danej klasie nauczyciele będą mogli zrezygnować z jednego stylu nauczania dla wszystkich uczniów, na rzecz bardziej dopasowanego do indywidualnych potrzeb uczniów podejścia.

Arkusz oceny predyspozycji i preferencji uczniów spełnia następujące wymogi, jest:

- zbudowany w oparciu o założenia teorii inteligencji wielorakich Gardnera;
- wystandaryzowany;
- rzetelny i trafny;
- dostosowany do grupy docelowej;
- zweryfikowany na grupie docelowej (odbyły się dwa badania pilotażowe);
- poddany normalizacji.

Dla realizacji programu opracowano także grę dydaktyczną wraz z założeniami dydaktycznymi dla niej, w tym także opracowano założenia dydaktyczne jako **dodatkowy moduł gry** dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych tj. dla **uczniów szczególnie uzdolnionych** . Gra internetowa ma stanowić jedno z narzędzi, w jakie zostaną wyposażone szkoły, służących do kreowania twórczego myślenia i pracy zespołowej.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

W ramach pakietu edukacyjnego opracowano także **przykładowe scenariusze zajęć**, w których zróżnicowano rodzaje wymagań w zależności od **stopnia trudności gry**. Podkreślić należy, że na podstawie stworzonych założeń dydaktycznych opracowano scenariusze gry, kreujące w uczniach twórcze myślenie, umiejętność pracy zespołowej oraz pobudzające postawy przedsiębiorcze. Taki sposób opracowania materiałów metodycznych gwarantuje ich spójność i przejrzystość. Założenia dydaktyczne oraz gra internetowa odpowiadają potrzebom uczniów uczących się na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej (licea, technika, szkoły zawodowe). Uwzględniają także i uzupełniają oraz wykraczają poza (w przypadku modułu dla uczniów szczególnie uzdolnionych) treści podstawy programowej kształcenia ogólnego (ze szczególnym uwzględnieniem podstawy programowej przedmiotu **podstawy przedsiębiorczości**) oraz w dużym stopniu **uwzględniają założenia teorii inteligencji wielorakich Gardnera**.

W ramach opracowanych założeń dydaktycznych uwzględnione zostały następujące problemy:

- określono i uwzględniono predyspozycje użytkowników i odbiorców gry (tj. uczniów i nauczycieli);
- zróżnicowano stopień trudności gry;
- opracowano założenia dydaktyczne gry z uwzględnieniem celu jej tworzenia, jakim jest pobudzenie w uczniach kreatywności, umiejętności pracy zespołowej, rozwijanie wiedzy i umiejętności praktycznych z obszaru przedsiębiorczości;
- opracowane założenia dydaktyczne uwzględniają następujące kryteria:
  - ✓ gra daje możliwość równoległego uczestnictwa więcej niż jednego gracza;
  - ✓ gra jest ukierunkowana na myślenie, bardziej niż na multimedia;
  - ✓ gra nie zawiera przemocy, elementów o treści erotycznej czy pornograficznej, wulgaryzmów oraz innych treści społecznie nieakceptowanych;
  - ✓ gra promuje zdrowe współzawodnictwo i uwzględnia normy społecznie i obyczajowo poprawne;
  - ✓ **elementem gry jest wykorzystanie umiejętności posługiwania się językiem obcym (j. angielski/ j. niemiecki na poziomie min. B1- B2);**
  - ✓ zadaniem graczy jest prowadzenie własnej działalności gospodarczej w warunkach maksymalnie zbliżonych do rzeczywistości. Uczestnicy przechodzą przez wszystkie etapy prowadzenia działalności gospodarczej, począwszy od prawidłowego wypełnienia formularzy rejestracyjnych, po okresowe deklaracje NIP, PIT i ZUS. Popyt i uwarunkowania rynkowe stymulowane są przez sztuczną inteligencję opartą o sieci neuronowe.
  - ✓ Gra zakłada ok. 10% godzin przeznaczonych na realizację opracowanego innowacyjnego programu -

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

tj. 60h przedsiębiorczości + 30h języka angielskiego + 30 języka niemieckiego. Narzędzie to może być także wykorzystywane do pracy w domu.

V OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Jednym z elementów programu nauczania jest *opis założonych osiągnięć ucznia*. Przedstawiony poniżej dotyczy przedmiotu podstawy przedsiębiorczości a skierowany jest dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Opracowany dokument został skonstruowany tak, że w rubryce pierwszej zawiera treści nauczania zawarte w podstawie programowej, tak, aby realizujący ten program nauczyciel nie miał wątpliwości, że pracując według programu, realizuje jednocześnie podstawę programową. W drugiej rubryce znajdują się założone osiągnięcia ucznia. Należy podkreślić, że osiągnięcia z podstawy programowej zostały wyróżnione tłustym drukiem. Taki sposób ujęcia problemu ułatwia nauczycielowi szybko i na bieżąco dokonywać ewaluacji programu. Jeśli z jakichś powodów nie uda się zrealizować założonych treści i osiągnięć, nauczyciel wybiera te wyróżnione, ponieważ do ich realizacji jest zobowiązany. Pozostałe osiągnięcia stanowią elementy charakterystyczne dla programu i świadczą o jego innowacyjnym charakterze. Kolejność prezentowanych treści również zgodna jest z kolejnością zawartą w podstawie programowej. Ten uporządkowany sposób opracowania programu wynika m.in. z faktu, iż podstawa programowa z zakresu podstaw przedsiębiorczości jest obszerna, natomiast możliwość jej realizacji w czasie 60h wydaje się być bardzo trudna. Tym bardziej wymusza ona na nauczycielu dużą dyscyplinę i bieżącą kontrolę realizowanych treści i kształconych umiejętności.

LP.	TREŚCI NAUCZANIA Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ	ZAŁOŻONE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ
I.	Człowiek przedsiębiorczy	Uczeń:
1.		przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza; ocenia swoje zachowania, odnosząc je do cech osoby przedsiębiorczej;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

	<p><u>prezentuje postawę przedsiębiorczą;</u></p>
2.	<p>rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; zna pojęcie inicjatywności oraz odpowiedzialności; <u>wykazuje się aktywnością i odpowiedzialnością za swoje działania</u></p>
3.	<p>rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; dokonuje samooceny i samoakceptacji; <u>projektuje działania mające na celu wzmocnienie swoich mocnych stron</u></p>
4.	<p>charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania; potrafi stosować podstawowe zasady pracy w zespole; <u>przyjmuje rolę lidera, potrafi ocenić kompetencje i predyspozycje innych</u></p>
5.	<p>zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie; organizuje pracę swoją i innych; <u>potrafi sporządzić własny plan rozwoju w perspektywie miesięcznej i rocznej</u></p>
6.	<p>analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym; zna motywy aktywności zawodowej i gospodarczej człowieka, rodzaje potrzeb; <u>ma zdolność do wyznaczania sobie celów i zadań.</u></p>
7.	<p>podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań; kieruje i podejmuje decyzje z uwzględnieniem zasad etycznych obowiązujących w działalności gospodarczej oraz etyki pracy, <u>potrafi zredagować kodeks etyczny dla danej działalności gospodarczej</u></p>
8.	<p>stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;</p>

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		ocenia ich skuteczność, <u>wykorzystuje techniki NLP oraz wiedzę z zakresu perswazji;</u>
9.		przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta; zna podstawy prawne potrzebne w dochodzeniu własnych praw; <u>wciela się w każdą z ról i od najniższego progu piramidy zatrudnienia pnie się ku górze, aby dotrzeć na miejsce przez siebie zaplanowane;</u>
10.		zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową; <u>potrafi napisać reklamację kilkakrotnie odrzuconą, powołując się na stosowne akty prawne oraz ustawy;</u>
11.		odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów; zna podstawy tworzenia reklamy, rozróżniając stosowane w niej metody wpływu na człowieka; <u>podaje sposoby stosowania reklamy podprogowej;</u>
II	Rynek – cechy i funkcje	Uczeń:
1.		charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin,
2.		rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki, zna pojęcie substytucyjność czynników, <u>potrafi zastosować substytucyjność w grze internetowej.</u>
3.		wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków; wybiera przykład rynku z rzeczywistości i wskazuje w/w cechy i jego funkcje oraz rodzaj.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4.		wyjaśnia określony obieg pieniądza w gospodarce rynkowej, <u>zna historię pieniądza.</u>
5.		omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r., wskazuje skutki transformacji Polski po 1989 r. dla dzisiejszego jej stanu, <u>potrafi ocenić transformację Polski po 1989 r. pod względem sukcesu czy porażki.</u>
6.		charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż; zna wykresy popytu i podaży, <u>na konkretnym przykładzie potrafi wskazać w/w czynniki.</u>
7.		wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach, zna wykres punktu równowagi rynkowej, <u>potrafi przedstawić w formie wykresu zmiany równowagi rynkowej.</u>
III.		Uczeń:
1.		rozdzieli formy i funkcje pieniądza;
2.		wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; <u>zna pojęcie i zasadę funkcjonowania parabanków.</u>
3.	Instytucje rynkowe	oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie; porównuje różne oferty bankowe dotyczące kredytu i wybiera najlepszą, <u>po analizie kredytu hipotecznego potrafi wskazać jego ukryte koszty.</u>
4.		wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie; potrafi analizować wykresy giełdowe, <u>rejestruje się w wirtualny sposób w wersji demo na giełdzie papierów wartościowych i próbuje swoich sił;</u>
5.		wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych; zna podział papierów wartościowych,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<u>wymienia emitentów i nabywców poszczególnych papierów wartościowych.</u>
6.		wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie;
7.		rozdziela formy inwestowania kapitału i dostrzega różnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania; bada w co aktualnie warto inwestować na rynku mając określony kapitał.
8.		oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie; <u>wirtualnie inwestuje w grunt i kontroluje przez okres nauki czy inwestycja przyniosła zyski czy z straty.</u>
9.		charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury; porównuje systemy emerytalne państw Europy, <u>na stronie www.emerytura.gov.pl przy założonych danych oblicza swoją przyszłą emeryturę.</u>
10.		analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, <u>potrafi przeprowadzić swoją indywidualną analizę finansową aby dokonać trafnego wyboru w ulokowaniu pieniędzy w w/w instytucjach.</u>
IV.		Uczeń:
1.	Państwo, gospodarka	wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa, podaje przykłady wizji rozwoju państwa strategicznych przemysłów, <u>wie jak państwo zapobiega różnym kryzysom.</u>
2.		opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego; <u>potrafi ocenić w jakim stanie znajduje się gospodarka Polski na podstawie mierników wzrostu gospodarczego.</u>
3.		przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę, <u>przedstawia dobre i złe skutki oddziaływania państwa na gospodarkę.</u>
4.		wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<u>ocenia metody działania państwa w zakresie uzyskiwania dochodów oraz wydatków.</u>
5.		wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę; zna aktualny deficyt budżetowy i dług publiczny Polski.
6.		charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej;
7.		identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji;
8.		wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny.
9.		charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;
10.		wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski; tworzy dzięki tym informacjom zestawienie i analizuje, w którym miejscu klasyfikuje się polska gospodarka na tle Europy,
11.		wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie, wskazuje czynniki wpływające na to, że największe centra finansowe i gospodarcze są na tak wysokich pozycjach w rankingach.
12.		ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.
V.		Uczeń:
1.		charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo; zna ideę wpływu otoczenia na środowisko oraz odwrotnie, <u>zna metody analizy otoczenia przedsiębiorstwa.</u>
2.		omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji; w przedsiębiorstwach istniejących na rynku potrafi wskazać te cele i wyjaśnić dlaczego w taki sposób zostały zrealizowane, <u>podaje własne pomysły na realizację celów.</u>
3.		sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie; bada rynek pod względem zakładanego przedsiębiorstwa <u>oraz umieszcza analizę finansową w w/w biznesplanie.</u>

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.	Przedsiębiorstwo	rozdziela podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa; wybiera najkorzystniejszą formę przedsiębiorstwa, <u>zna schematy zarządzania spółkami.</u>
5.		opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa; wykorzystuje podstawę przedsiębiorczą we współpracy z jednostkami organizacyjnymi służącymi do założenia działalności gospodarczej, <u>zna kodeks postępowania administracyjnego.</u>
6.		omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu; wciela się w każdą z w/w ról, <u>dzięki własnej samoocenie potrafi wskazać swoje miejsce w przedsiębiorstwie.</u>
7.		identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji; wciela się w rolę mediatora, <u>zna szczegółowo techniki negocjacji i mediacji, które posłużą rozwiązywaniu konfliktów branżowych.</u>
.		omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji; tworzy własny projekt <u>oraz koordynuje nim aby był jak najbardziej efektywny.</u>
9.		charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i między narodowym; na przykładzie przedsiębiorstwa z własnej okolicy wskazuje zachowania etyczne i nieetyczne, <u>zna zasady Global Compact (GC- globalne porozumienie).</u>
10.		charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa; podaje przykłady przedsiębiorstw, które odniosły porażkę, <u>i na ich podstawie</u>

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		<u>podaje czynniki, które mogłyby zapobiec niepowodzeniu.</u>
VI.		Uczeń:
1.	Rynek pracy	omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem, potrafi przeprowadzić analizę raportów Urzędów Pracy, <u>interpretuje wskaźniki zawarte w raportach powiatowych i wojewódzkich urzędach pracy.</u>
2.		wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka, zna hierarchię potrzeb wg A. Maslowa, <u>zna schemat potrzeb wg S. R. Coveya.</u>
3.		analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim, tworzy CV w języku obcym (dowolny), <u>tworzy życiorys w języku obcym (dowolny).</u>
4.		wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje; podaje źródła ofert pracy, <u>rejestruje się na kilku portalach internetowych zajmujących się pracą oraz po pewnym czasie wyznaczonym przez nauczyciela w dowolnej formie wyciąga wnioski.</u>
5.		rozdziela sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy Kodeksu pracy, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy; wciela się w rolę pracownika i rozwiązuje problem zadany przez nauczyciela związany z Kodeksem Pracy, <u>potrafi stworzyć pismo, w którym jako pracodawca zwalnia pracownika z zajmowanego stanowiska.</u>
6.		sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy, wskazuje umiejętności, które polepszyły by jego wizerunek w konkretnej ofercie pracy.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

7.	<p>przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych;</p> <p>wciela się również w rolę pracodawcy,</p> <p><u>zna 6 zasad Cialdiniego oraz potrafi je zastosować w rozmowie kwalifikacyjnej.</u></p>
8.	<p>charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych, potrafi wskazać usługi lub zakupione przedmioty, które można odliczyć w deklaracji podatkowej PIT,</p> <p><u>potrafi stworzyć kosztorys wynagrodzenia za pracę na umowę o dzieło lub umowę zlecenie na przykładowych danych przedstawionych przez nauczyciela.</u></p>
9.	<p>rozdziela zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania,</p> <p>tworzy scenkę, w której stosuje sposoby przeciwdziałania mobbingowi,</p> <p><u>wciela się w rolę zarówno pracownika jak i pracodawcy i rozwiązuje zadany przez nauczyciela problem.</u></p>

VI PROPOZYCJA KRYTERIÓW OCENIANIA I METOD SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Podstawą do określania kryteriów oceniania jest *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83 z 2007r., poz. 562, z późn. zm.)*. W dokumencie tym stwierdza się, że ocenianiu podlegają zarówno osiągnięcia edukacyjne jak i zachowania ucznia.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Kryteria oceniania osiągnięć uczniów muszą być dostosowane do wewnątrzszkolnego systemu oceniania i powinny stać się podstawą do konstruowania przedmiotowego systemu nauczania, który to dokument nauczyciel zobowiązany jest przedstawić uczniom na początku roku szkolnego. Staje się on także podstawą do oceniania uczniów zarówno w trakcie roku szkolnego jak i na koniec semestru lub roku szkolnego.

Jeśli w szkole kilku nauczycieli uczy przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, dobrze jest, jeśli przedmiotowe systemy oceniania powstaną w konsultacji. Oczywiście, nie chodzi o unifikację oceniania, ale może to zapobiec rażącym różnicom, co nie wpływa pozytywnie na wizerunek szkoły i nauczycieli.

Opracowując przedmiotowy system oceniania, należy szczególną uwagę zwrócić na określenie granicy między umiejętnościami podstawowymi i ponadpodstawowymi. Pozwala to wyznaczenie ważnej granicy między oceną dostateczną a dobrą. Umiejętności podstawowe charakteryzują się tym, że są przystępne, łatwe w uczeniu się, podczas gdy ponadpodstawowe – trudne w opanowaniu. Ponadto te pierwsze są użyteczne, praktyczne, „życiowe”, ponadpodstawowe z kolei ponadpodstawowe mają charakter bardziej teoretyczny i wymagają bardziej skomplikowanych operacji intelektualnych. Umiejętności podstawowe są proste, typowe, ale uwaga – proste dla ucznia, który opanuje umiejętności i wiedzę na poziomie dostatecznym, a nie proste dla nauczyciela. Umiejętności ponadpodstawowe są złożone i bardziej twórcze. Dokonując podziału umiejętności, trzeba także zwrócić uwagę na fakt, iż umiejętności podstawowe są niezbędne w dalszym kształceniu, bazowe, natomiast ponadpodstawowe pogłębiają daną dziedzinę kształcenia. Przedstawiony podział, powszechnie znany w dydaktyce, choć istotny, ma jednak charakter ogólny. Poza tym, dostosowanie wymagań konieczne jest w odniesieniu do określonego zespołu klasowego.

Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, iż w dydaktyce oceniania ważne znaczenie mają trzy powiązane ze sobą kryteria:

- częstotliwości podejmowania czynności sprawdzająco-kontrolnych,
- funkcji działań kontrolnych,
- form, sposobów, narzędzi sprawdzania.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Sposoby sprawdzania osiągnięć ucznia z zakresu podstaw przedsiębiorczości:

Program zakłada realizację procesu dydaktycznego z uwzględnieniem założeń inteligencji wielorakiej dr. Gardnera, stąd wydaje się zasadne przeprowadzenie na początku roku szkolnego **testu diagnostycznego**. Dzięki niemu nauczyciel uzyska informację, którzy uczniowie charakteryzują się dominującym typem inteligencji. Ta informacja, z kolei, pozwoli na indywidualizowanie procesu kształcenia i dostosowanie trafnych form i metod pracy i sprawdzania wiedzy i umiejętności uczniów adekwatnie do ich predyspozycji. Narzędzie w postaci testu diagnostycznego zostało opracowane przez psychologów i wchodzi w skład pakietu edukacyjnego. Znajduje się w nim także opis sposobu przeprowadzenia badania oraz analiza jego wyników.

Opracowany program zawiera także moduł przeznaczony dla **ucznia szczególnie zdolnego**. Aby móc go świadomie realizować, konieczne jest także przeprowadzenie **testu diagnozującego** na początku roku szkolnego, uwzględniającego wiedzę i umiejętności nabyte przez uczniów na niższym etapie edukacyjnym zwłaszcza z zakresu przedmiotu wiedzy o społeczeństwie. Należy podkreślić, że wyniki testu diagnozującego nie powinny znaleźć się w dzienniku w formie oceny, ale mogą być podstawą do indywidualizacji pracy. Test da także nauczycielowi informację, z którymi uczniami szczególnie należałoby realizować moduł dotyczący indywidualizacji nauczania. Należy podkreślić, iż wyniki testu diagnozującego nie mogą przesądzać o tym, do kogo kierować treści i umiejętności o wysokim stopniu trudności. Potrzebna jest także wnikliwa obserwacja, biorąca pod uwagę zaangażowanie ucznia. Problem wydaje się o tyle trudny, że godzin z zakresu podstaw przedsiębiorczości jest bardzo mało, stąd nauczyciel uczący wielu uczniów w krótkim czasie ma z pewnością trudności z poznaniem ich możliwości, predyspozycji i potrzeb.

Z uwagi na specyfikę i zakres przedmiotu zasadne wydaje się uwzględnianie podczas oceniania zasad **oceniania kształtującego**. Im bardziej uczeń zdobędzie przeświadczenie, że to on jest odpowiedzialny za proces uczenia się, tym większe jest prawdopodobieństwo wzbudzenia motywacji do działania a w efekcie nabywania i doskonalenia umiejętności.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Podstawowe formy sprawdzania wiedzy i umiejętności to:

1. prace pisemne – sprawdziany, testy zawierające zadania zamknięte i otwarte;
2. bieżąca ocena wykonywanych zadań i ćwiczeń;
3. ocena zadań wykonywanych przy użyciu gry internetowej – sposób oceny zaprezentowanych w niej działań dydaktycznych został omówiony w **Założeniach dydaktycznych do gry internetowej**;
4. ocena aktywności uczniów na platformie internetowej, liczba i jakość interakcji – patrz. **Założenia dydaktyczne do gry internetowej**;
5. ocena zadań dotyczących bieżących wydarzeń z życia gospodarczego – pozyskiwanie wiedzy i danych z właściwych stron, portali i komunikatorów internetowych;
6. praca ucznia na lekcji – aktywność dotycząca wypowiedzi ustnych, jakość tych wypowiedzi, przestrzeganie zasad komunikacji i dyskusji, umiejętność współpracy w zespole;
7. praca ucznia w ramach metody projektu - praca pozalekcyjna;
8. aktywny i przygotowany udział w konkursach i olimpiadach uwzględniających treści i umiejętności z zakresu podstaw przedsiębiorczości.

We wszystkich tych działaniach uczeń ma możliwość poprawy ocen, jeśli otrzymaną uzna za niezadowalającą. Termin (w ciągu dwóch tygodni od czasu otrzymania informacji o efektach pracy) i formę uczeń ustala z nauczycielem. Prace pisemne uczeń otrzymuje do wglądu, może również zabrać do domu, skserować czy sfotografować lub zeskanować, ma jednak obowiązek, aby w ciągu dwóch dni umieścić daną pracę w swojej teczce, którą ma nauczyciel. Celem tego typu działań jest przekazanie uczniowi informacji zwrotnej w formie umożliwiającej mu poprawę efektów kształcenia. Taki sposób przekazywania informacji zwrotnej zgodny jest z założeniami oceniania kształtującego.

Informacja dotycząca każdej formy sprawdzania wiedzy i umiejętności uczniów powinna zawierać w sobie następujące elementy:

1. informację o tym, co zostało zrobione dobrze – ważne, aby ta część oceny znalazła się na początku komentarza;
2. informację, o tym, co zostało zrobione źle;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3. wskazówki do dalszej pracy – co należałoby zrobić, aby praca, zadanie było wykonane poprawnie;
4. komentarz powinien być przekazany kodem pozytywnym – należy koncentrować się na wykonanym zadaniu, a nie na jego autorze.

Forma komunikatu – ustna czy pisemna – nie jest istotna. W przypadku przedmiotu podstawy przedsiębiorczości dominować będzie, z pewnością, komentarz ustny z uwagi na małą liczbę godzin, jaką dysponuje nauczyciel. Przedstawione zasady zgodne są z założeniami oceniania kształtującego.

VII INDYWIDUALIZACJA W EDUKACJI

Moduł dotyczy uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem uczniów zdolnych. Zaproponowane działania dydaktyczne mają na celu diagnozę umiejętności i predyspozycji uczniowskich oraz wzmocnienie mocnych stron ucznia, tak, aby miał on świadomość tego, co może zaoferować przyszłemu pracodawcy i w jakich dziedzinach może osiągnąć sukces, a w których musi włożyć dużo pracy, aby wypracować zadowalający efekt.

Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży wynikają ze zindywidualizowanego sposobu nabywania wiedzy i umiejętności w procesie uczenia się, określonego specyfiką ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego. Odnoszą się do dzieci i młodzieży ze specjalnymi trudnościami w uczeniu się (z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, które wymagają zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego). Specjalne potrzeby edukacyjne to pojęcie odnoszące się także do dzieci i młodzieży ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Są to dzieci w normie intelektualnej, mające trudności w przyswajaniu treści dydaktycznych, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego. Specjalne potrzeby edukacyjne posiadają także **dzieci szczególnie uzdolnione**. Biorąc pod uwagę uczniów szkół **ponadgimnazjalnych**, uczestniczących w projekcie, zasadne jest skoncentrowanie uwagi na problemie uczniów szczególnie uzdolnionych. Wskazują na to także międzynarodowe badania PISA, z których można wywnioskować, że wyniki zdolnych uczniów znacznie się pogorszyły. Upatruje się w tym słabość polskiej szkoły. Reforma sprawiła, że nasi najślabi uczniowie są teraz lepsi od najślabszych uczniów świata, ale też nasi najlepsi uczniowie są wyraźnie gorsi od najlepszych uczniów świata. Ta ostatnia prawidłowość została już nazwana „problemem górnej ćwiartki”. Tyle że polska „górna ćwiartka”, czyli szkolna elita, to nie 25

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

proc. populacji, lecz zaledwie 10%. Podkreśla się także, że USA być może są za nami w rankingu Pearsons, ale w dziedzinie kształcenia elit i wyławiania talentów przez system szkolny wyprzedzają nas o lata świetlne.

W raportach Pisa czytamy także, że polscy uczniowie rzadko są w stanie rozwiązać zadania o najwyższym stopniu trudności, a jeśli już, to nie do końca. Zadania w teście PISA są zwykle oceniane dwu- lub nawet trzystopniowo, co daje szansę uzyskania punktów za częściowe rozwiązanie. Chętnie z tej szansy korzystają polscy uczniowie. Jednak niewielu jest w stanie przebrnąć przez wszystkie stopnie trudności, większość zatrzymuje się w pół drogi. Najciekawsze jest uściślenie, w którym momencie okazują bezradność: nie tam, gdzie w grę wchodziły obliczenia według jakiegoś algorytmu, nawet bardzo skomplikowanego, ale w punkcie, w którym polecenie dotyczyło analizy, oceny, porównania, wyciągnięcia wniosków. Autorzy badań rzecz ujmują następująco: "istotną trudność naszym uczniom sprawia samodzielne przeprowadzenie całego toku rozumowania, od stawiania hipotez przez projektowanie rozwiązania aż po formułowanie wniosków i opinii". Badanie PISA pokazuje, że nasza "górną ćwiartka" nie dość, że jest wątła liczebnie, to jeszcze bardzo "toporna" jakościowo. Są to może giganci w przedzieraniu się przez gęszcz algorytmów, ale pozbawieni umiejętności samodzielnego, logicznego, twórczego i abstrakcyjnego myślenia.

Niestety, te pesymistyczne opinie dzielają również psychologowie. Opinia dyrektora poradni psychologiczno-pedagogicznej (Mariola Sochacka dyr. Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kłecku) zawiera spostrzeżenia dotyczące także organizacji i przebiegu procesu kształcenia. Podkreśla się w niej brak indywidualizacji kształcenia przy pominięciu chociażby wiedzy o typie inteligencji prezentowanej przez każdego z osobna, dominacja metod podających, zbyt niskie wymagania względem uczniów, zbyt łatwe zadania, brak odpowiedniej diagnozy psychospołecznej, brak przygotowania do pracy z uczniem zdolnym, nieadekwatne wymagania, uleganie efektowi samospełniającego się proroctwa związanego z oczekiwaniami nauczycieli względem uczniów.

Program pracy z uczniem zdolnych proponowany jako moduł do programu przedsiębiorczości dla szkół ponadgimnazjalnych zapełnia z pewnością lukę edukacyjną i odpowiada na zapotrzebowanie uczniów, nauczycieli, rodziców i środowiska oświatowego. Tworzy kreatywne warunki uczenia się uczniów zdolnych poprzez organizację zajęć wokół ważnych problemów, nieoczywistych zadań pobudzających ciekawość uczniów, wprowadza elementy innowacyjne, otwiera drogi do stawiania pytań.

Analiza cech ucznia zdolnego wskazuje na ogromną predyspozycję osób uzdolnionych do kreatywności i samodzielnego myślenia oraz uzasadnia potrzebę wsparcia w zakresie kształcenia umiejętności organizacji pracy zespołowej, czemu może sprzyjać wdrożenie modelu poprzez rozwój przedsiębiorczości uczniów szkół

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIUNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ponadgimnazjalnych. Dlatego też każde działanie, mające na celu pobudzenie twórczego i samodzielnego myślenia, daje szansę tej szczególnej grupie dzieci i młodzieży na lepsze wykorzystanie potencjału, a tym samym zwiększa ich szanse na rozwój.

VIII ZAKOŃCZENIE

Program przedmiotu podstawy przedsiębiorczości zakłada doskonalenie umiejętności, które kształcone są już na niższych etapach edukacyjnych i na różnych przedmiotach. W ten sposób wpisuje się w ciągłość procesu dydaktycznego. Jego realizacja stwarza możliwości kształcenia świadomego, odpowiedzialnego człowieka, któremu łatwiej będzie odnaleźć się na rynku pracy i który ten rynek będzie kształtował. Kształcenie postaw przedsiębiorczych, kreatywnych ma na celu przygotowanie młodego człowieka do podejmowania śmiałych, ale też rozsądnych decyzji polegających także na zakładaniu własnej działalności gospodarczej. Przyczyni się to, z pewnością, do ożywienia rynku pracy w regionie pilskim, w którego szkołach projekt jest realizowany. Nie bez znaczenia jest także fakt, że program zakłada indywidualizację procesu nauczania poprzez stopniowanie trudności umiejętności i zadań, przed których rozwiązaniem staje uczeń.

Podstawy przedsiębiorczości to przedmiot, którego znaczenie w procesie dydaktycznym, z pewnością, będzie wzrastać ze względu na kształcone na min umiejętności, niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie i na rynku pracy.

IX BIBLIOGRAFIA

1. *Mikroekonomia*, Marek Rekowski, WROKOPA Sp. z o.o., Poznań 2005;
2. *Podstawy Przedsiębiorczości*, Zbigniew Makieta, Tomasz Rachwał, Nowa Era, Warszawa 2002;
3. <http://www.ecb.int>- Europejski Bank Centralny;
4. www.nbportal.pl- Portal Edukacji Ekonomicznej;
5. dr inż. Henryk Wyrbek, *Zarządzanie jakością" w organizacjach edukacyjnych*, Zeszyty Naukowe AKADEMII PODLASKIEJ w SIEDLCACH, NR 83 Seria: Administracja i Zarządzanie 2009

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Język angielski w nauce przedsiębiorczości

I KONCEPCJA PEDAGOGICZNA PROGRAMU J. ANGIELSKI W PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Program przeznaczony jest do nauczania języka angielskiego w korelacji z nauczaniem Podstaw Przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych. Aby zrealizować program należy zaplanować 30 godzin lekcyjnych języka angielskiego.

Program adresowany jest do nauczycieli, uczniów oraz ich rodziców, a jego podstawowym zadaniem jest zapoznanie z celami i efektami nauczania jakich należy się spodziewać po ukończeniu kursu.

Program realizuje założenia Podstawy programowej dla IV etapu edukacyjnego poziom IV.1 zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 0 z 2012r., poz.977).

II CELE KSZTAŁCENIA: WYMAGANIA OGÓLNE

Podstawa programowa kształcenia ogólnego na IV etapie edukacyjnym określa konieczność realizacji następujących celów ogólnych:

1. przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk
2. zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań rozwiązywania problemów

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

Strona |
43

1. czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
2. myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystywania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
3. myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
4. umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i piśmie;
5. umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
6. umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
7. umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
8. umiejętność pracy zespołowej.

Podstawa programowa podkreśla istotne znaczenie nauczania w szkole języków obcych oraz dostosowanie trudności zajęć do poziomu wiedzy i umiejętności uczniów. Tworząc podstawę programową dla języków obcych zwrócono również szczególną uwagę na spójność z dokumentem Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ). Według którego, określony jest sześciostopniowy system poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych, pozwala on na stosowanie znanego systemu pomiaru: A1, A2 – poziom podstawowy; B1,B2 – poziom samodzielności; C1,C2 – poziom biegłości. W niniejszym programie cele kształcenia zostały tak sformułowane by osiągnąć poziom samodzielności B1, B2.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

CELE KSZTAŁCENIA – wymagania ogólne zawarte w podstawie programowej

IV etap edukacyjny

Poziom IV.1 – dla kontynuujących naukę

Strona |
44

ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
na podbudowie wymagań poziomy III.0 dla III etapu edukacyjnego	Na podbudowie wymagań poziomu III.1 dla III etapu edukacyjnego
I. Znajomość środków językowych	
Uczeń posługuje się w miarę rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi	
Uczeń rozumie proste, typowe wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi.	
Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi	
Uczeń uczestniczy w rozmowie i typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

V. Przetwarzanie wypowiedzi	
Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III TREŚCI NAUCZANIA UJĘTE W POSTACI WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Nadrzędnym celem edukacji językowej według Podstawy programowej jest praktyczna znajomość języka obcego pozwalająca na komunikowanie się zarówno w mowie jak i piśmie. Wymagania szczegółowe, Podstawa programowa dzieli na zakres podstawowy i rozszerzony. W programie zaznaczono **kolorem zielonym** treści, których realizacja jest planowana podczas kursu.

ZAKRES PODSTAWOWY na podbudowie wymagań poziomu III.0 dla III etapu edukacyjnego	ZAKRES ROZSZERZONY Na podbudowie wymagań poziomu III.1 dla III etapu edukacyjnego
1) Uczeń posługuje się w miarę rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych	1) Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych
w zakresie następujących tematów:	
1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne);	

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania);
- 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty);
- 4) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);
- 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);
- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety);
- 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);
- 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);
- 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy)
- 11) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia);
- 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń)

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

13) świat przyrody (np. klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna)

14) państwo i społeczeństwo (np. struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka);

15) Elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku kultur i społeczności.

<p>2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) określa główną myśl tekstu 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście poszczególne informacje; 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi 	<p>2. Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.</p> <p>Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oddziela fakty od opinii.
<p>3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) określa główną myśl tekstu 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 	<p>3. Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie)</p> <p>Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p>

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 3) znajduje w tekście poszczególne informacje;
- 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcą odbiorcę, formę tekstu)
- 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi

4. Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne:

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;
- 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia;
- 6) przedstawia opinie innych osób;
- 7) przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów;
- 8) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- 9) opisuje doświadczenia swoje i innych osób;
- 10) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- 11) wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu);
- 12) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w

1) oddziela fakty od opinii

4. Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) Wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach);
- 2) przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

zależności od sytuacji.

5. Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, email, list prywatny, prosty list formalny):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;
- 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia;
- 6) przedstawia opinie innych osób;
- 7) przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów;
- 8) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- 9) opisuje doświadczenia swoje i innych osób;
- 10) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- 11) wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu);
- 12) stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze;
13. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

6. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w

5. Uczeń tworzy dłuższe wypowiedzi pisemne (np. list formalny, rozprawka, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja), bogate i spójne pod względem treści.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) Wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach);
- 2) Przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

6. Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w

typowych sytuacjach;

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę;
- 3) stosuje formy grzecznościowe
- 4) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia ;
- 5) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru);
- 6) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- 7)prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 8) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych;
- 9) wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie)
- 10) prosi o radę i udzielanie rady;
- 11) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę na wykonanie prośby;
- 12) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny;
- 13) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny) w typowych sytuacjach:

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji

różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezastuzone oskarzenie, spowodowane szkody)
- 2) aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiara argumenty przeciwnie);
- 3) komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji;
- 4) spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
- 5) wysuwa i rozważa hipotezy.

7. Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie) w sytuacjach formalnych i nieformalnych.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu

na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);

2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;

3) prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnia formy spędzania czasu);

4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;

5)prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;

6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia;

7) wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);

8) prosi o radę i udziela rady;

9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;

10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.

podstawowego a ponadto:

1) prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezastuzone oskarzenie, spowodowane szkody);

2) ustosunkowuje się do opinii innych osób;

3) przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwnie;

4)komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych;

5) spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;

6) wysuwa i rozważa hipotezy.

8. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:

1) przekazuje w języku obcym informacje zwarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;

2) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym;

3)przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polski.

8. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego a ponadto:

1) streszcza usłyszany lub przeczytany tekst;

2)rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe;

3) stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.

9. Uczeń dokonuje samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym).

10. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.
11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty) oraz strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.
13. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

IV SPOSOBY OSIAGANIA CELÓW

Podstawowym założeniem tego programu jest wykorzystanie teorii Howarda Gardnera, która zakłada, że ludzie wykazują wielorakie zdolności, inteligencje które są od siebie niezależne. Ta wzajemna niezależność powoduje, że wysoki poziom inteligencji jednego typu, na przykład matematycznej, nie wymaga podobnie wysokiego poziomu innej na przykład językowej. Rolą nauczyciela natomiast jest rozpoznanie rodzaju inteligencji dominujących w danej grupie uczniów i dobranie odpowiednich metod nauczania.

Teoria Wielorakich Inteligencji Howarda Gardnera miała znaczny wpływ na sposób myślenia o inteligencji i samym uczeniu. Gardner pokazuje, że inteligencja jest wielopłaszczyznowa i dynamiczna, wykracza poza zdolności lingwistyczno – logiczne, które tradycyjnie testujemy i oceniamy w szkołach. Teoria inteligencji wielorakich pozwala dostrzec, że tak naprawdę każdy uczeń jest zdolny w swój specyficzny sposób. Każdy zatem może osiągnąć sukces podczas procesu edukacyjnego.

Gardner rozróżnia osiem inteligencji, każda z nich jest uznana przez niego jako posiadana w dniu narodzin. Każdy człowiek ma inną kombinację inteligencji. Kierunek, w jakim dana inteligencja się rozwinie u danej osoby jest w dużym stopniu zależna od edukacji oraz kultury, w której się wychowała dana osoba.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Howard Gardner wyłonił listę ośmiu różnych inteligencji.

- **Inteligencja językowa** – jest postrzegana jako umiejętność wypowiadania się, wyrażania rzeczywistości poprzez słowa. Osoby u których dominuje ten typ inteligencji lubią czytać, wyrażanie swoich opinii lub określanie emocji nie stanowi dla nich problemu, przyswajają wiedzę poprzez słowo pisane i mówione.
- **Inteligencja logiczno-matematyczna** – jest to umiejętność postrzegania świata w sposób logiczny i uporządkowany. Osoby u których dominuje ten typ inteligencji, uzyskując nowe informacje porządkują je, klasyfikują i systematycznie uzupełniają. Uczniowie charakteryzujący się takim typem inteligencji na pewno docenią krzyżówki, rebusy czy gry logiczne podczas zajęć lekcyjnych.
- **Inteligencja muzyczna** – przeważa u osób, które łatwiej przyswajają wiedzę poprzez dźwięk, rytm czy muzykę. Nazywana jest też talentem muzycznym, lecz nie powinno to deprecjonować jej roli.
- **Inteligencja przestrzenna** – wyobraźnia która ułatwia tworzenie figur, połączeń i relacji. Uczniowie u których dominuje ten typ inteligencji łatwo zapamiętują układ przedmiotów w konkretnej sytuacji poznawczej, bez trudu odczytują symbole, wykresy czy tabele.
- **Inteligencja cielesno-kinestetyczna** – rozumiana jest jako zdolność doświadczania rzeczywistości poprzez ruch. Osoby z dominacją takiej inteligencji często są postrzegane jako nadruchliwe. Należy jednak pamiętać, że uczą się one poprzez ruch i dotyk.
- **Inteligencja przyrodnicza** – rozumiana jako szczególna wrażliwość na przyrodę, ciekawość praw natury i pozytywny stosunek emocjonalny do niej. Osoby u których przeważa ten typ inteligencji lubią obcować z przyrodą i mają bogatą wiedzę na jej temat.
- **Inteligencja interpersonalna** – to zdolność do współżycia w grupie. Osoby o tym typie inteligencji łatwo nawiązują kontakty, często mają cech przywódcze, posiadają umiejętność negocjacji.
- **Inteligencja intrapersonalna** – zdolność zrozumienia siebie samego, swoich mocnych i słabych stron, nazywane jest dostępem do własnego świata emocjonalnego. Wyraża się poprzez poczucie własnej wartości. Osoby u których przeważa ten typ inteligencji mogą być postrzegane jako osoby zamknięte w sobie.

Teoria inteligencji wielorakiej zmusza nas do przemyślenia sposobu, w jaki nauczyciele powinni podchodzić do nauczania języka obcego. Metody, które dobieramy by zrealizować założone cele edukacyjne, powinny być uzależnione od rodzajów inteligencji, które dominują w danej grupie uczniów. Zatem nauczyciel

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

zanim rozpocznie proces edukacyjny musi określić jakie typy inteligencji posiadają uczniowie, których będzie uczył. Każdy uczeń ma szansę osiągnąć sukces, ale potrzebuje indywidualnego podejścia.

Rodzaj inteligencji	Mocne strony	Najlepiej uczy się poprzez	Przykłady zadań preferowane przez dany typ inteligencji
językowa	Pisanie, czytanie, zapamiętywanie dat, opowiadanie historyjek, opisywanie.	Słuchanie i patrzanie na słowa, mówienie, czytanie, pisanie, dyskusję	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktando • Rozwijanie notatek w opowiadanie • Przygotowanie ustnej prezentacji
logiczno-matematyczna	Logika, rozwiązywanie problemów, wyprowadzanie wzorów i schematów.	Tworzenie schematów, porządkowanie, poszukiwanie wzajemnych zależności.	<ul style="list-style-type: none"> • Test luk otwartych • Krzyżówki, rebusy • Szeregowanie • Wyszukiwanie błędnych nielogicznych informacji w tekście
muzyczna	Zapamiętywanie melodii, rytmu, śpiewanie.	Słuchanie muzyki, rytmu, śpiewanie.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznawanie usłyszanego dźwięku wyrazu • Rozpoznawanie struktury gramatycznej na podstawie piosenki
przestrzenna	Mapy, czytanie i interpretowanie wykresów,	Praca z obrazkami i kolorami, tworzenie	<ul style="list-style-type: none"> • Dobieranie właściwego obrazka,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

	tabeli, wizualizacja, rysowanie.	wizualizacji rysowanie.	znajdowanie różnic pomiędzy obrazkami tekstami <ul style="list-style-type: none"> • Uzupełnianie tabeli , schematów • Przetwarzanie treści komunikatu na treści wizualne
cielesno-kinestetyczna	Sport, taniec, używanie narzędzi, aktorstwo, rzemiosło.	Dotykanie, ruch, doświadczanie.	<ul style="list-style-type: none"> • Total Physical Response • Korzystanie z narzędzi interaktywnych • Gry i zabawy
przyrodnicza	Rozumienie natury, rozróżnianie gatunków roślin i zwierząt.	Badanie, pracowanie z przyrodą, uczenie się o środowisku i naturalnych zjawiskach.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie doświadczenia, badania, rozwiązywanie problemu.
intrapersonalna	Rozpoznawanie słabych i mocnych stron, wytyczanie celów, rozumienie siebie i swoich potrzeb	Samodzielna praca, wykonywanie zadań w swoim tempie, czas na zastanowienie.	<ul style="list-style-type: none"> • Pamiętnik • Dopisywanie dalszego ciągu historii • Przygotowanie ustnej lub pisemnej recenzji
interpersonalna	Zarządzanie, organizowanie, interpretacja zespołami	Współpraca, porównywanie,	<ul style="list-style-type: none"> • Odgrywanie scenki dialogu

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

	ludzkimi, komunikowanie rozwiązywanie problemów, sprzedaż.	prowadzenie dialogów.	<ul style="list-style-type: none"> Interpretowanie intencji autora podczas czytania lub słuchania
--	--	-----------------------	--

Program nie rekomenduje jednej metody nauczania, zaleca się aby nauczyciel wybrał takie metody i techniki, które będą odpowiadać potrzebom danej grupy (zgodnie z założeniami teorii H. Gardnera). Należy pamiętać, że dostosowując metody i techniki do potrzeb uczniów powodujemy, że wzrasta poziom motywacji uczniów.

V OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ

Poniżej przedstawiono założone osiągnięcia uczniów po ukończeniu kursu.

ZAKRES PODSTAWOWY na podbudowie wymagań poziomu III.0 dla III etapu edukacyjnego	ZAKRES ROZSZERZONY na podbudowie wymagań poziomu III.1 dla III etapu edukacyjnego
Czytanie	
Uczeń potrafi:	
<ul style="list-style-type: none"> określić główną myśl tekstu oraz poszczególnych części; znaleźć w tekście określone informacje; określić intencje nadawcy/autora tekstu; określić kontekst wypowiedzi (nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); 	<ul style="list-style-type: none"> oddzielić fakty od opinii.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

<ul style="list-style-type: none"> rozróżnić formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 	
Słuchanie	
Uczeń potrafi:	
<ul style="list-style-type: none"> określić główną myśl tekstu oraz poszczególnych części; znaleźć w tekście określone informacje; określić intencje nadawcy/autora tekstu; określić kontekst wypowiedzi (nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); rozróżnić formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 	<ul style="list-style-type: none"> oddzielić fakty od opinii.
Mówienie	
Uczeń potrafi:	
<ul style="list-style-type: none"> opisać czynności w pracy, proces pracy i ich uczestników; opowiedzieć o wydarzeniach w środowisku pracy i komentować je; przedstawić fakty z przeszłości i teraźniejszości; wyrazić i uzasadnić swoje opinie, poglądy i uczucia; przedstawić opinie innych osób (np. współpracowników, klientów); przedstawić zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów (np. ofert usługowych); opisać intencje, marzenia, nadzieje i plany na 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić sposób obsługi bardziej skomplikowanych urzędzeń oraz procedury postępowania; przedstawić w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie bądź rozwiązaniu. prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach w środowisku; aktywnie uczestniczyć w rozmowie i dyskusji (przedstawić opinie i argumenty, odeprzeć argumenty przeciwnie); komentować, zgadzać się lub kwestionować zdanie innych uczestników dyskusji;

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

przyszłość;

- opisać swoje i innych osób doświadczenia (np. doświadczenia zawodowe);
- wyrazić pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- wyjaśnić sposób obsługi prostych urządzeń;
- stosować formalny lub nieformalny styl w zależności od sytuacji;
- nawiązać kontakty w środowisku pracy (np. przedstawić siebie i inne osoby, udzielić podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy i innych osób);
- rozpocząć, prowadzić i kończyć rozmowę w środowisku pracy;
- stosować różne formy grzecznościowe;
- uzyskać i przekazać informację i wyjaśnienia;
- prowadzić proste negocjacje w typowych sytuacjach w środowisku pracy;
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie;
- prosić o pozwolenie;
- wyrażać swoje opinie, intencje preferencje i życzenia, pytać o opinię, preferencje i życzenia innych;
- wyrazić emocje
- prosić o radę i udzielić rady;
- wyrazić prośbę i podziękowanie oraz zgodę lub

- spekulować na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
- wysuwać i rozważać hipotezy.

odmowę wykonania prośby;

- wyrazić skargę, przeprosić, przyjąć przeprosiny;
- prosić o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.

Pisanie

Uczeń potrafi:

- opisać ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności w środowisku pracy;
  - opisać czynności zawodowe i komentować je;
  - przedstawić fakty z przeszłości i teraźniejszości;
  - relacjonować wydarzenia z przeszłości;
  - wyrazić i uzasadnić swoje opinie, poglądy i uczucia;
  - przedstawić opinie innych osób;
  - przedstawić zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów (np. różnych ofert usługowych);
  - opisać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość (np. kariery zawodowej);
  - opisać swoje i innych osób doświadczenia (np. list motywacyjny);
  - wyrazić pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
  - stosować zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze;
  - wyjaśnić sposób obsługi prostych urządzeń;
  - stosować formalny lub nieformalny styl w zależności od sytuacji.
- wyjaśnić sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania;
  - przedstawić w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie bądź rozwiązaniu
  - prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego;
  - ustosunkować się do opinii innych osób;
  - przedstawić opinie i argumenty, odeprzeć argumenty przeciwnie;
  - komentować, akceptować lub kwestionować zdanie innych;
  - spekulować na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
  - wysuwać i rozważać hipotezy.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- nawiązać kontakty zawodowe (np. przedstawić siebie i inne osoby, udzielić podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy i innych osób);
- uzyskać i przekazać informację i wyjaśnienia;
- prowadzić proste negocjacje ;
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie;
- prosić o radę i udzielać rady;
- prosić o pozwolenie, udzielać pozwolenia i odmawiać pozwolenia;
- wyrażać swoje opinie, intencje preferencje i życzenia, pytać o opinię, preferencje i życzenia innych, zgadzać się i sprzeciwiać;
- wyrazić emocje;
- wyrażać prośbę i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby
- wyrazić skargę, przeprosić i przyjąć przeprosiny.

Ponadto uczeń potrafi:

- dokonać samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym).
- współdziałać w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.
- korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty) oraz strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrażenia.

VI PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY I SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ

Nauczyciel powinien na bieżąco kontrolować osiągnięcia uczniów, pozwala to modyfikować metody i techniki pracy nauczyciela, zależnie od osiąganych rezultatów. Każdy zespół uczniowski jest inny, dlatego tak samo przeprowadzona lekcja, w różnych klasach może przynieść zupełnie odmienne efekty. Nasza bieżąca kontrola to nie tylko informacja zwrotna dla ucznia, ale również informacja dla jego rodziców informująca o postępach, osiągnięciach, aktywności czy ewentualnych brakach. Należy jednak pamiętać, że ocena powinna działać motywacyjnie na ucznia. Omawiając wagę bieżącej kontroli i oceny musimy jednak pamiętać że, podstawa programowa jak i również wspomniany wcześniej dokument ESOKJ kładą znaczny nacisk na ocenę kompetencji komunikacyjnej ucznia. Podejście komunikacyjne charakteryzuje się tym, że język obcy rozumie się jako funkcje, które uczeń musi poznać by móc się swobodnie komunikować. Innymi słowy o stopniu znajomości języka, decyduje nie znajomość struktur, ale umiejętność formułowania zrozumiałych komunikatów. Oczywiście by komunikat był zrozumiały, konieczne jest zachowanie niezbędnego poziomu poprawności leksykalno-gramatycznej. Rolą nauczyciela natomiast, jest aranżowanie takich sytuacji językowych by były one jak najbardziej zbliżone do komunikowania się w życiu codziennym. By komunikacja była efektywna zasadne jest również integrowanie wszystkich sprawności językowych: mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie.

Podstawa programowa zwraca również uwagę na to by uczeń był w stanie dokonać samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego). Zasadne zatem jest aby prowokować uczniów by uczyli się poprawiać swoje błędy, ale i również błędy swoich kolegów.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

VII BIBLIOGRAFIA

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej, z dnia 23 grudnia 2008r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, opublikowanego w dniu 15 stycznia 2009 r. w Dzienniku Ustaw Nr 4, poz. 17.
2. H. Gardner, „Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences”, Basic Books 2011
3. D.G. Lazear, “ Eight Ways of Knowing: Teaching for Multiple Intelligences”, Corwin 1999
4. J. Harmer, “How to teach English”, Addison Wesley Longman 1998
5. H. Komorowska, “Metodyka nauczania języków obcych”, WsiP 1999
6. P. Ur, „A Course in Language Teaching”, Cambridge University Press 1991

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Język niemiecki w nauce przedsiębiorczości

I J. NIEMIECKI W PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - CELE KSZTAŁCENIA

- rozwijanie kreatywności,
- kształcenia umiejętności pracy zespołowej,
- wykorzystanie teorii Gardnera – indywidualizacja procesu nauczania poprzez wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – wśród nich dotyczy to grupy uczniów szczególnie zdolnych,
- postaw etycznych,
- rozwijanie postaw rzetelnej pracy i przedsiębiorczości,
- zainteresowania prowadzeniem własnej działalności gospodarczej,
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych z języka obcego w obszarze pięciu sprawności językowych (znajomości środków językowych, rozumienia wypowiedzi, tworzenia wypowiedzi, reagowania na wypowiedzi, przetwarzania wypowiedzi),
- kształtowanie autonomii ucznia.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

II CZAS I WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU

Program przeznaczony jest na 30 h lekcyjnych przy założeniu, że umiejętności językowe uczniów kształtują się na poziomie B1 EOKSJ.

Strona |
64

Zgodnie z podstawą programową do zadań szkoły należą m.in.:

- zapewnienie dostępu do materiałów autentycznych, których wybór odpowiada zadaniom wychowawczym,
- zapewnienie uczniom przynajmniej minimum kontaktu z językiem obcym, a także stworzenie możliwości aktywnego używania języka mówionego i pisanego,
- wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się,
- wspieranie uczniów w rozwijaniu postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Warunkiem osiągnięcia wymagań określonych w podstawie programowej jest zapewnienie uczniom kontaktu z autentycznym językiem poprzez stały dostęp do autentycznych materiałów (filmy, gazety, czasopisma, Internet, literatura piękna, publikacje popularno-naukowe, itp.), regularny kontakt z rodzimymi użytkownikami języka oraz uczestnictwo w projektach i programach współpracy i wymiany międzynarodowej.

Realizacja tych wymagań zależy w ogromnej mierze od odpowiedniego wyposażenia sali lekcyjnej i pomoce dydaktyczne. Nauka języka obcego powinna odbywać się w pracowniach językowych wyposażonych w:

- sprzęt multimedialny (telewizor, odtwarzacz DVD, odtwarzacz CD),
- pomoce dydaktyczne (słowniki dwu- i jednojęzycznych, filmy edukacyjne, plakaty, plansze leksykalne, gramatyczne, gry dydaktyczne, mapy Europy i krajów niemieckojęzycznych, itp.)

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Wskazane byłoby, aby uczniowie mieli możliwość korzystania z pracowni komputerowej zarówno na zajęciach z języka obcego, jak i podczas pracy własnej, np. przy przygotowaniu projektów poza zajęciami. Nauczyciel powinien mieć możliwość kopiowania dodatkowych materiałów dla ucznia.

III SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW

Sukces w nauce języka obcego zależy od wielu czynników. Podczas nauki języka obcego należy pamiętać o uwarunkowaniach środowiskowych i osobowościowych.

Spośród tych czynników szczególną uwagę należy zwrócić na:

- style uczenia się,
- preferencje sensoryczne,
- rodzaje inteligencji.

Krótkie omówienie czynników osobowościowych może pomóc nauczycielowi w planowaniu lekcji, doborze form i metod nauczania.

STYLE UCZENIA SIĘ

Psychologia uczenia się wyróżnia cztery podstawowe style uczenia się i typy uczących się:

1. Praktycy:

- preferują uczenie się przez działanie,
- chętnie podejmują komunikację językową,
- biorą udział w grach symulacyjnych lub projektach.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2. Analitycy:

- lubią obserwować i posiadać wzorzec działania,
- unikają komunikacji językowej z obawy przed popełnieniem błędów,
- są dokładni.

3. Teoretycy:

- stawiają na teorię, fakty, reguły,
- zanim się czegoś nauczą, muszą to przeanalizować i podporządkować logice i rozsądkowi,
- są perfekcjonistami, przeważnie dobrze wypadają w testach pisemnych.

4. Pragmatycy:

- uczą się poprzez działanie, ale – inaczej niż praktycy,
- podporządkowują swoje działania konkretnemu celowi,
- są aktywni, chętni do podejmowania nowych zadań, rozwiązywania problemów, jeśli tylko uznają to za warte wykorzystania.

PREFERENCJE SENSORYCZNE

System sensoryczny decyduje o tym, jak postrzega się świat, jakiego typu informacje najlepiej się zapamiętuje. Odbiór informacji i reagowanie na nie są zależne od preferowanego zmysłu, który jest uaktywniany odruchowo. Informacje są przekazywane kanałem wzrokowym, słuchowym lub kinestetycznym.

Wyróżniamy trzy typy uczących się:

1. Wzrokowcy:

- uczą się poprzez patrzenie, obserwacje,
- lubią plansze, tabele, teksty,
- myślą obrazami, dlatego lubią, kiedy nauczyciel posługuje się pomocami wizualnymi,

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- typowi wzrokowcy nie lubią dużo mówić.

2. Słuchowcy:

- lubią słuchać i mówić,
- uczą się, powtarzając głośno materiał,
- nie korzystają wiele z pokazów i demonstracji,
- lubią wykłady.

3. Kinestetycy (czuciowcy):

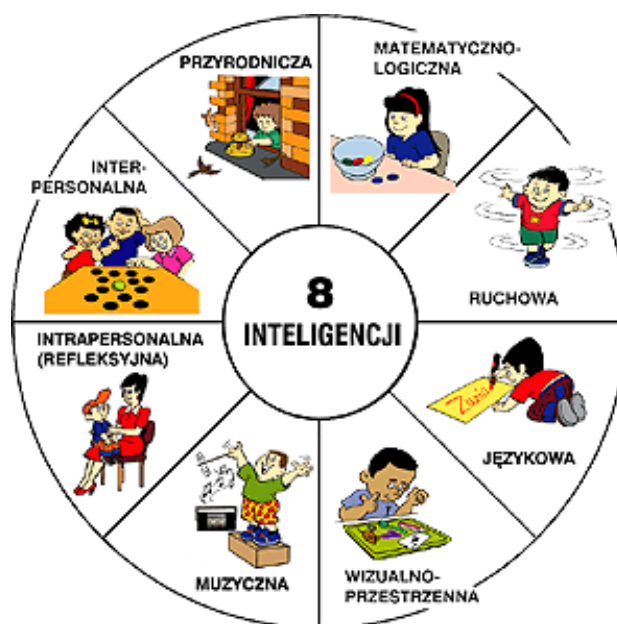
- lubią emocje, ruch,
- uczą się poprzez wykonywanie i bezpośrednie zaangażowanie,
- najlepiej pamiętają to, co sami wykonali,
- chętnie pracują w grupie.

Rzadko występują tzw. czyste typy sensoryczne, a raczej na ogół występują typy mieszane z przewagą określonego systemu. Nauczyciel, który także ma określone preferencje sensoryczne, powinien pamiętać o tym, że uczniowie niekoniecznie posiadają taki sam typ sensoryczny i powinien dążyć do tego, aby ułatwić wszystkim typom uczniów percepcję nowego materiału. Podstawową zasadą jest nauczanie polisensoryczne. Im więcej zmysłów jest zaangażowanych w uczenie się, tym jest ono efektywniejsze.

RODZAJE INTELIGENCJI

Gardner obecnie rozróżnia osiem inteligencji, każda z nich jest uznana przez niego, jako „posiadane od urodzenia”. Jednakże Gardner podkreśla, że „nie ma dwóch ludzi, którzy mają dokładnie taką samą kombinację inteligencji.” Te osiem inteligencji to: lingwistyczna, logiczna, muzyczna, przestrzenna, kinestetyczna, interpersonalna, intrapersonalna, oraz naturalistyczna. Rozmiar, w jakim dana inteligencja się rozwinie u danej osoby jest w dużym stopniu zależna od edukacji oraz kultury, w której się wychowała dana osoba.

Nauczyciel powinien od początku pracy z grupą obserwować uczniów, co pozwoli mu zdiagnozować ich style uczenia się, preferencje sensoryczne i dominujące typy inteligencji. Po zdiagnozowaniu należy uwzględnić zdobytą w ten sposób wiedzę w planowaniu pracy dydaktycznej.

Aby właściwie zastosować teorię IW, należy je najpierw właściwie zrozumieć, gdyż powierzchowna wiedza o teorii lub jej całkowite niezrozumienie może doprowadzić do jej odwrotnych zastosowań. Na przykład, podczas, gdy mnogość inteligencji sugeruje ulepszenie wydawanych instrukcji, to nie jest konieczne nauczanie na osiem różnych sposobów. Zrozumienie, że inteligencje nie działają w izolacji, pomaga uniknąć sztucznego rozdzielania inteligencji w klasie lub klasyfikowania uczniów według jednej tylko inteligencji.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

IV METODY I FORMY NA LEKCJACH

Program wykorzystuje obecne w nauczaniu języków obcych podejście eklektyczne.

Podejście eklektyczne polega na tym, że nauczyciel stara się stwarzać warunki sprzyjające uczeniu się, ułatwiać uczniowi uczenie się i motywować go do autonomii i odpowiedzialności za własny proces kształcenia.

Nauczyciel eklektyczny, mając świadomość istnienia poszczególnych metod nauczania wybiera takie elementy z każdej z tych metod, aby odpowiadały one różnym fazom lekcji, wieku uczącego się, jego cechom osobowościowym, materiałowi językowemu, który jest aktualnie przyswajany. Nauczyciel powinien czerpać z każdej mu znanej metody począwszy od metody gramatyczno-tłumaczeniowej poprzez metodę naturalną, bezpośrednią, audio - lingwalną, komunikatywną aż do nowoczesnego podejścia, jakim jest metoda LdL (Lernen durch Lehren – nauczanie poprzez uczenie się) czy też CLiL. Nie należy jednak zapominać, że w pewnych sytuacjach dydaktycznych, lepsza, efektywniejsza może się okazać zwykła pogadanka czy wykład niż drama czy stacje zadaniowe. To samo dotyczy różnych form pracy na lekcjach. Decydując się na określoną formę pracy powinno się brać pod uwagę warunki pracy oraz cel i rodzaj zadania. Różne formy pracy wymagają różnego układu stolików w klasie. Rozwijając sprawność mówienia trudno wyobrazić sobie komunikację bez kontaktu wzrokowego.

Preferowane formy pracy na lekcjach i poza szkołą:

- a. praca z całą klasą – np. prezentacja nowego materiału, zabawy i gry, dyskusje, prezentacje wyników pracy w grupach,
- b. praca indywidualna – np. niektóre ćwiczenia utrwalające, poszukiwanie informacji, praca domowa, czytanie tekstu,
- c. praca w parach – np. przygotowywanie i prowadzenie dialogów, ćwiczenia utrwalające słownictwo, wywiady, kontrola koleżeńska,
- d. praca w grupach – np. zadania problemowe, gry, zabawy, projekty.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

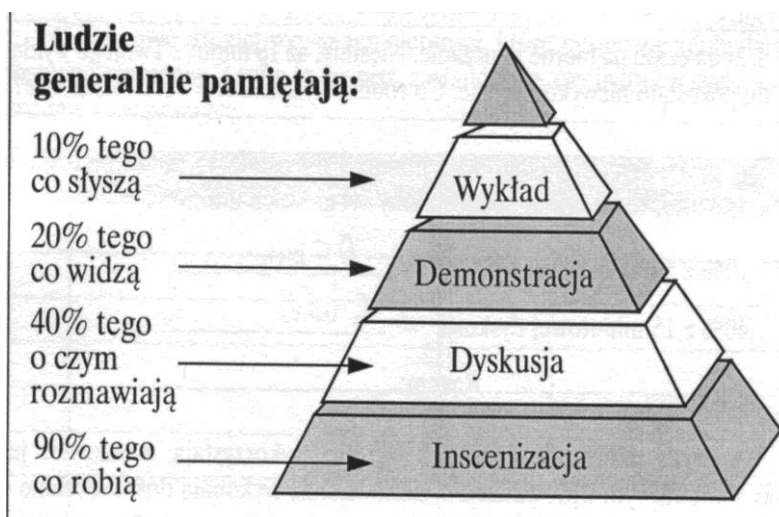

AKTYWNE METODY NAUCZANIA

Aktywne lub aktywizujące metody to takie, dzięki którym uczniowie dochodzą do wiedzy i umiejętności poprzez działanie. Stosowanie aktywnych metod w procesie dydaktycznym nie jest łatwe i stawia dosyć wysokie wymagania nauczycielowi. Nauczyciel pełni rolę przewodnika, który stwarza warunki ku temu, aby uczniowie sami wypracowali rozwiązanie. Niezbędnym warunkiem do stosowania metod aktywnych na lekcji są:

- sprawna organizacja lekcji,
- szczegółowo zaplanowany scenariusz,
- materiały dydaktyczne,
- stworzenie atmosfery dającej poczucie bezpieczeństwa,
- aktywność uczniów,
- silna motywacja uczniów.

Powszechnie wiadomo, że metody aktywne są bardziej efektywne, co przedstawia stożek Dale'a.

Dzierzgowska, I. *Jak uczyć metodami aktywnymi?*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Do aktywnych metod nauczania zalicza się m.in.:

- asocjogram,
- burzę mózgów,
- mapy myśli,
- gry dydaktyczne,
- dyskusje i debaty,
- pracę w grupie,
- tworzenie listy pytań,
- symulację, odgrywanie scenek,
- studium przypadku,
- projekt,
- stacje zadaniowe.

W nauce języka niemieckiego bardzo ważne jest systematyczne korzystanie z autentycznych zasobów Internetu, gdzie nauczyciel znajdzie szereg ciekawych materiałów w oryginalnej wersji językowej. Można je wykorzystać do rozwijania wszystkich sprawności językowych, a także wzbogacania słownictwa uczniów z zakresów wymienionych w treściach merytorycznych niniejszego programu.

W celu zwiększenia zainteresowania i zmotywowania uczniów zarówno językiem niemieckim jak i zagadnieniami z przedsiębiorczości wskazane jest korzystanie z nowoczesnych mediów i TIK, takich jak np. filmy dvd, interaktywne prezentacje multimedialne, narzędzia Web 2.0, czy w miarę możliwości tablice interaktywnej. Nowoczesne media służą nie tylko urozmaiceniu i uatrakcyjnieniu lekcji, ale przede wszystkim zwiększają skuteczność nauczania i uwzględniają różne style uczenia się uczniów. Poza tym nauczanie polisensoryczne wpływa na lepsze zapamiętywanie nowo wprowadzanych zagadnień, wzbudza ciekawość i zainteresowanie uczniów, co z kolei zgodnie z zasadami neurodydaktyki, pozytywnie oddziałowuje na sam proces nauki, poprawia skuteczność nauczania poprzez pobudzanie motywacji wewnętrznej.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

V TREŚCI MERYTORYCZNE ZGODNE Z PP

	Treści pp	Treści językowe	Ilość godzin na realizację
1.	Człowiek przedsiębiorczy.	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi przedstawić cechy osoby przedsiębiorczej, - potrafi opowiedzieć o mocnych i słabych stronach własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej i potrafi to przedstawić w języku niemieckim; - stosuje odpowiednie środki leksykalne w komunikacji werbalnej podczas autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska, - odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych. 	5h
2.	Rynek – cechy i funkcje.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków, - omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.; - charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż. 	4h
3.	Instytucje rynkowe.	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi powiedzieć w języku niemieckim, jakie rozróżnia się formy i funkcje pieniądza; 	6h

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wyjaśnić w języku niemieckim rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; - potrafi podać w języku niemieckim obliczony procent od kredytu i lokaty bankowej, poprawnie stosuje liczby główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne; - potrafi scharakteryzować system emerytalny w Polsce, - czyta ze zrozumieniem oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych i potrafi je przeanalizować. 	
4.	Państwo, gospodarka.	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi scharakteryzować ekonomiczne funkcje państwa, - wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa, - wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie. 	3h
5.	Przedsiębiorstwo.	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi scharakteryzować otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo; - potrafi sporządzić projekt własnego 	6h

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		<p>przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa; - opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa, także w krajach niemieckojęzycznych, - charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym.	
6.	Rynek pracy.	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku niemieckim; - wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje, czyta je ze zrozumieniem i potrafi je przeanalizować, - sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy; - przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych.	6h

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

VI OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ

Osiągnięcia w zakresie wiedzy i działań językowych:

1. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację wymagań z zakresu tematów wskazanych w treściach szczegółowych programu.

2. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru w zakresie podanych treści.

3. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie w zakresie podanych treści.

4. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie podanych treści.

5. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w podanych treściach.

VII PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY I SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ

Kontrola i ocena wyników nauczania to jeden z najtrudniejszych elementów pracy dydaktycznej. Jednocześnie jest to element, którego nie da się pominąć. System oceniania powinien uwzględniać następujące formy:

- samoocenę i samokontrolę ucznia,
- ocenie wewnętrzne,
- ocenie zewnętrzne (egzamin gimnazjalny, egzamin maturalny).

Podczas oceniania umiejętności uczniów nauczyciele korzystający z teorii Inteligencji Wielorakich skupiają się na ich mocnych stronach i oceniają szerszy zakres umiejętności nie tylko te językowe. Gardner sugeruje, że powinniśmy wypracować takie metody oceniania, które pomagają w regularnym, systematycznym i pożytecznym ocenianiu. Ocenianie powinno być wszechstronne, z wykorzystaniem nie tylko jednego kontekstu, ale kilku. Zadaniem nauczyciela jest zdobycie o uczniu tylu informacji, ile się da, oraz przedstawienie ich tak uczniowi, jak i jego rodzicom w zrozumiałym dla nich sposób.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

